

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS ANTONIO SAGGIO

10 päivänä joulukuuta 1998 *

Sisällys

Asiaan liittyvät oikeussäännöt ja tosiseikat	I- 209
Riidanalaiset asetukset	I- 209
Tosiseikat	I- 211
19.5.1992 annettu tuomio ja sen jälkeinen menettely	I- 212
Neuvoston asetus N:o 2187/93	I- 214
Yksilöidyt vahingonkorvausvaatimukset	I- 215
Tutkittavaksi ottaminen	I- 217
Asiaratkaisu	I- 218
Vahingonkorvauksen määrittämisen yleiset periaatteet	I- 218
Asia C-104/89	I- 219
Vahinkoa arvioitaessa huomioon otettavat ajanjaksot	I- 219
Hypoteettinen tulo	I- 221
Hypoteettiseen maidontuotantoon liittyvät viitemäärät vuosille 1984—1989	I- 221
Maidonmyynnistä saatu hypoteettinen tulo	I- 223
Teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä saatu hypoteettinen tulo	I- 225
Muuttuvat kulut	I- 228
Rehukulut	I- 233
Palkkakulut	I- 236
Vaihtoehtoiset tulot	I- 239
Tuotannontekijä pääoma	I- 242
Tuotannontekijät maa-alue ja työ	I- 244
Eriyttäminen eri kansallisten alueiden mukaan	I- 247
Muita vahinkoja koskeva korvausvaatimus, jonka perusteena on a) kansallisen verotuksen progressiivisuus, b) rahan arvon aleneminen ja c) hyvitysluonteiset korot, jotka erääntyvät korvausta suoritettaessa	I- 248
Mulderille maksettava korvaus	I- 250

* Alkuperäinen kieli: italia.

Brinkhoffille maksettava korvaus	I- 254
Muskensille maksettava korvaus	I- 259
Twijnstralle maksettava korvaus	I- 263
Asia C-37/90	I- 266
Hypoteettinen tulo	I- 267
Vahingon arvioinnissa huomioon otettava ajanjakso	I- 267
Viitemäärä ja vähennys	I- 268
Maidon myynnistä sekä vasikoiden ja teuraslehmien myynnistä saatu tulo	I- 270
Muuttuvat kulut	I- 271
Vaihtoehtoiset tulot	I- 274
Hypoteettiset vaihtoehtoiset tulot	I- 274
—Tuotannontekijä pääoma	I- 274
—Tuotannontekijä maa-alue	I- 276
—Tuotannontekijä työ	I- 277
Todelliset vaihtoehtoiset tulot, jotka on saatu sonnien teuraaksi kasvattamisesta vuosina 1984—1989	I- 279
Kansallisen verotuksen progressiivisuudesta aiheutuvia vahinkoja ja hyvitysluonteisia korkoja koskevat vaatimukset	I- 282
Heinemannille maksettava korvaus	I- 283
Oikeudenkäyntikulut	I- 285
Ratkaisuehdotus	I- 286

Asiaan liittyvät oikeussäännöt ja tosiseikat koskeva palkkiojärjestelmä viiden vuoden ajaksi (1 ja 2 artikla).

Riidanalaiset asetukset

1. Maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1977 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1078/77¹ otettiin käyttöön maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista

2. Maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 804/68 muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 856/84² otettiin käyttöön lisämaksu niille toimittuile maitomäärille, jotka ylittivät määritettävän viitemäärän (ks. 1 artikla, jolla

1 — EYVL L 131, s. 1.

2 — EYVL L 90, s. 10.

lisätään uusi säännös, 5 c artikla, vuoden 1968 perusasetukseen). Viitemäärä määritetään asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitettun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä samana päivänä annetun neuvoston asetuksen N:o 857/84³ perusteella. Viitemäärä on pääsääntöisesti sama kuin kalenterivuonna 1981 toimitettu tai ostettu maitomäärä 1 prosentilla lisättynä (2 artiklan 1 kohta). Jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää siitä, että niiden alueella viitemäärä on sama kuin kalenterivuonna 1982 tai kalenterivuonna 1983 toimitettu tai ostettu maidon tai sitä vastaavan maitotuotteen määrä, johon sovelletaan prosenttimäärää, joka määritetään siten, ettei ylitetä kullekin jäsenvaltiolle taattua kokonaismäärää, josta säädetään nimenomaisesti kyseisen 5 c artiklan 3 kohdassa (2 artiklan 2 kohta). Lisämaksun yksityiskohtaiset soveltamissäännöt vahvistetaan 16.5.1984 annetussa komission asetuksessa N:o 1371/84.⁴

3. Yhteisöjen tuomioistuin kumosi asioissa Mulder⁵ ja Von Deetzen⁶ 28.4.1988 antamissaan tuomioissa asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se oli täydennettynä asetuksella N:o 1371/84, luotamuksensuojan periaatteen loukkaamisen vuoksi, ”siltä osin kuin siinä ei säädetä viitemäärän myöntämisestä tuottajille, jotka neuvoston asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti annettujen sitoumusten täytäntöönpanon takia eivät ole toimittaneet

maitoa kyseisen jäsenvaltion valitseman viitevuoden aikana”.⁷

4. Näiden tuomioiden antamisen jälkeen neuvosto antoi 20.3.1989 asetuksen N:o 764/89, jolla muutettiin asetusta N:o 857/84.⁸ Tällä asetuksella asetukseen N:o 857/84 lisättiin uusi 3 a artikla, jossa säädettiin, että tuottajat, jotka asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti annettujen sitoumusten takia eivät ole toimittaneet maitoa viitevuoden aikana, saavat tietyin edellytyksin 29.3.1989 lähtien erityisviitemäärän (3 a artiklan 1 kohta) ”joka on 60 prosenttia siitä maitomäärästä, jonka tuottaja on toimittanut, tai sitä vastaavan maitotuotteen määrästä, jonka tuottaja on myynyt sitä kuukautta edeltävän 12 kalenterikuukauden ajanjakson aikana, jona kaupan pitämisestä luopumista koskevaa palkkiota tai tuotantosuunnan muuttamista koskevaa palkkiota koskeva hakemus esitetään” (3 a artiklan 2 kohta).

5. Asiassa Spagl 11.12.1990 antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi pätemättömäksi myös asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 ja 2 kohdan siltä osin kuin 1 kohdassa toisaalta ”säädetään, ettei erityisviitemäärää voida myöntää — — tuottajille, joiden 17.5.1977 annetun neuvoston asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti annetun kaupan pitämisestä luopumista tai tuotantosuunnan muuttamista koskeva ajanjakso päättyy ennen 31.12.1983 tai tilanteen mukaan ennen 30.9.1983” ja toisaalta 2 kohdassa ”rajoi-

3 — EYVL L 90, s. 13.

4 — EYVL L 132, s. 11.

5 — Asia 120/86, Mulder, tuomio 28.4.1988 (Kok. 1988, s. 2321).

6 — Asia 170/86, Von Deetzen, tuomio 28.4.1988 (Kok. 1988, s. 2355).

7 — Ks. asioissa Mulder (erityisesti 2 kohta) ja Von Deetzen annettujen tuomioiden tuomiolauselma.

8 — EYVL L 84, s. 2.

tetaan tämän säännöksen mukainen erityisviitemäärä 60 prosenttiin siitä maitomäärästä, jonka tuottaja on toimittanut, tai sitä vastaavan maitotuotteen määrästä, jonka tuottaja on myynyt sitä kuukautta edeltävän 12 kalenterikuukauden ajanjakson aikana, jona kaupan pitämisestä luopumista koskevaa palkkiota tai tuotantosuunnan muuttamista koskevaa palkkiota koskeva hakemus esitetään” edellä mainitun asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti.⁹

Tosiseikat

6. Asian C-104/89 kantajat J. M. Mulder, W. H. Brinkhoff, J. M. M. Muskens ja Tj. Twijnstra olivat antaneet kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumuksen (jäljempänä luopumissitoumus) asetuksen N:o 1078/77 perusteella eivätkä olleet tuottaneet maitoa eivätkä maitotuotteita niiden viiden vuoden aikana, joihin kuului kalenterivuosi 1983, jonka Alankomaat oli valinnut viiteajanjaksoksi asetuksissa N:o 856/84 ja N:o 857/84 tarkoitetun lisämaksujärjestelmän soveltamista varten, eivätkä he siis voineet käyttää hyväkseen vuonna 1984 käyttöön otettua kiintiöjärjestelmää. Mulder, Brinkhoff ja Twijnstra olivat aloittaneet maidontuotannon uudelleen edellä mainituissa asioissa Mulder ja Von Deetzen annettujen tuomioiden julistamisen jälkeen, kun asetus N:o 857/84 oli todettu niissä pätemättömäksi. Muskens oli sitä vastoin lykännyt

tuotannon uudelleenaloittamista myöhemmäksi odottaessaan asetuksen N:o 764/89 mukaisen erityisviitemäärän myöntämistä.

7. Asian C-37/90 kantaja O. Heinemann on saksalainen maanviljelijä, joka oli antanut luopumissitoumuksen vuosiksi 1979—1984. Hän vaati 20.11.1984 ja 16.12.1985 viitemäärän myöntämistä asetusten N:o 856/84 ja N:o 857/84 perusteella. Nämä hakemukset hylättiin edellä mainittujen säännösten mukaisesti. Kun muutosasetus N:o 764/89 tuli voimaan, Heinemann sai kuitenkin väliaikaisen erityisviitemäärän ja aloitti tämän jälkeen 29.8.1989 maidon toimitukset.

8. EY:n perustamissopimuksen 178 artiklaan perustuvissa kanteissaan, jotka on toimitettu 31.3.1989 asiassa C-104/89 ja 7.2.1990 asiassa C-37/90, kaikki kantajat ovat vaatineet yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan yhteisön olevan vastuussa vahingosta, joka heille on aiheutunut edellä mainittujen, pätemättömiksi todettujen asetusten soveltamisesta, ja velvoittamaan neuvoston ja komission korvaamaan aiheutuneen vahingon.

⁹ — Asia C-189/89, Spagl, tuomio 11.12.1990 (Kok. 1990, s. I-4539); ks. myös asia C-217/89, Pastätter, tuomio 11.12.1990 (Kok. 1990, s. I-4585).

9. Nämä kaksi asiaa yhdistettiin 9.7.1991 annetulla määräyksellä.

19.5.1992 annettu tuomio ja sen jälkeinen menettely

vuotuista korkoa tämän tuomion julistamispäivästä alkaen.

10. Kyseisissä kahdessa asiassa antamassaan välituomioissa, joka julistettiin 19.5.1992 (jäljempänä vuoden 1992 tuomio),¹⁰ yhteisöjen tuomioistuin totesi yhteisön olevan vastuussa kantajille aiheutuneesta vahingosta ja velvoitti neuvoston ja komission suorittamaan heille vahingonkorvausta.

11. Tuomion tuomiolauselma kuuluu seuraavasti:

”1) Vastaajien on korvattava vahinko, joka kantajille on aiheutunut 31.3.1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 soveltamisesta, sellaisena kuin asetus on täydennettynä komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84, sen takia, että näissä asetuksissa ei ole säädetty sellaisten tuottajien viitemäärästä, jotka eivät ole 17.5.1977 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1078/77 mukaisesti annettujen sitoumusten täytäntöönpanon takia toimittaneet maitoa kyseisen jäsenvaltion valitseman viitevuoden aikana.

2) Vahingonkorvauksen määrille on maksettava asiassa C-104/89 8 prosentin suuruisia vuotuista korkoa ja asiassa C-37/90 7 prosentin suuruisia

3) Kanteet hylätään muilta osin.

4) Asianosaisten on ilmoitettava yhteisöjen tuomioistuimelle yhteisellä sopimuksella maksettaviksi vahvistamansa määrät 12 kuukauden kuluessa tuomion julistamispäivästä.

5) Mikäli sopimukseen ei päästä, asianosaisten on toimitettava yhteisöjen tuomioistuimelle samassa määräajassa omat vaatimuksensa lukuina ilmaistuina.

6) Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.”

12. Korvauksen määrän laskemisesta yhteisöjen tuomioistuin toteaa tuomion 26 kohdassa, että menetetty voitto on niiden tulojen, joita kantajat olisivat saaneet normaalitilanteessa maidontuotuksesta, jotka he olisivat toteuttaneet, jos heillä olisi ollut käytettävissään ”1.4.1984 eli asetuksen N:o 857/84 voimaantulopäivän ja 29.3.1989 eli asetuksen N:o 764/89 voimaantulopäivän välisenä aikana” viitemäärät, joihin he olivat oikeutettuja, ja toisaalta niiden tulojen, jotka he ovat todellisuudessa saaneet kyseisen ajanjakson

¹⁰ — Yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 19.5.1992 (Kok. 1992, s. I-3061).

aikana toteuttamistaan maidontoimiuksista ja mahdollisista korvaavista toimenpiteistä, välinen erotus.

mioon myös tilan yleensä huono kannattavuus maidontuotannon käynnistämisvaiheessa (32 kohta).

13. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan on katsottava, että viimeäärät ovat maitomääriä, joita kantajat ovat toimittaneet "vastaavan ajanjakson aikana ennen kaupan pitämisestä luopumista koskevaa ajanjaksoa, kuten kaupan pitämisestä luopumista koskevan palkkion määrittämiseksi käytetty määrä" (28 kohta).

16. Lopuksi yhteisöjen tuomioistuin totesi mahdollisesta korvaavasta toiminnasta saaduista tuloista, että tällaisina on pidettävä paitsi "niitä, joita kantajat ovat todellisuudessa saaneet korvaavasta toiminnasta, myös niitä tuloja, jotka he olisivat voineet hankkia, jos he olisivat järkevällä tavalla ryhtyneet tällaiseen toimintaan. — — Mahdolliset kantajille toiminnasta aiheutuneet tappiot — — eivät ole yhteisön vastuulla, koska nämä tappiot eivät johdu yhteisön lainsäädännön vaikutuksista" (33 kohta).

14. Yhteisöjen tuomioistuin toteaa lisäksi, että "määrää on korotettava 1 prosentilla asetuksen N:o 857/84 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jotta taattaisiin se, ettei kantajille aseteta mitään erityisiä rajoituksia niihin tuottajiin verrattuna, joiden viimeäärät on vahvistettu 2 artiklan mukaisesti". Viitemäärästä on tämän jälkeen tehtävä "vähennys, joka vastaa suuruudeltaan asetuksen N:o 857/84 2 artiklassa tarkoitettuihin tuottajiin sovellettavia vähennyksiä, jotta vältettäisiin se, että kantajille annetaan perusteetonta etua viimeksi mainittuihin tuottajiin verrattuna" (29 kohta).

17. Tuomion julistamisen jälkeen asianosaiset eivät ole päässeet sopimukseen tuottajille maksettavista määristä, joten ne ovat aloittaneet menettelyn uudelleen ja esittäneet korvausvaatimuksensa ja -tarjouksensa.

15. Hypoteettisten tulojen laskemisesta yhteisöjen tuomioistuin täsmensi, että "laskentaperusteeksi on otettava kunkin kantajan tilaa vastaavaksi katsottavan tilan kannattavuus", jolloin voidaan ottaa huo-

18. Yhteisöjen tuomioistuin nimesi 12.7.1996 antamallaan määräyksellä asiantuntijan EY:n tuomioistuimen perussäännön 22 artiklan ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 49 artiklan 1 kohdan perusteella vahingon suuruuden määrittämiseksi.

19. Asiantuntija jätti asiantuntijalautsuntonsa yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 27.2.1997.

sen viitemäärän, joka tuottajalla oli käytettävissään ennen viitemäärän myöntämistä, asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettuja määriä lukuun ottamatta.

Neuvoston asetus (ETY) N:o 2187/93

20. Tämän tuomion julistamisen jälkeen neuvosto antoi 22.7.1993 asetuksen (ETY) N:o 2187/93¹¹ tietyille maidon ja maitotuotteiden tuottajille, jotka eivät voineet tilapäisesti harjoittaa toimintaansa, tarjottavasta hyvityksestä.

21. Kyseisessä asetuksessa neuvosto vahvistaa tietyt perusteet, joilla hyvityksen määrä lasketaan, ja määrittää niiden tuottajien, joille hyvitys on tarkoitus maksaa, hypoteettiset ja todelliset tulot. Asetuksen 6 artiklassa neuvosto säättää, että hypoteettinen tulo on määritettävä sen vuosittaisen määrän mukaan, jonka perusteella asetuksen N:o 1078/77 mukaan myönnetty palkkio on laskettu, lisättynä 1 prosentilla ja siitä vähennettynä kussakin jäsenvaltiossa niiden tuottajien viitemääriin sovellettavia vähennyksiä vastaavalla prosentilla, jotka eivät ole voineet saada asetuksen N:o 856/84 mukaista lisämaksua. Lisäksi 9 artiklassa säädetään, että hyvitetävää määrää vähennetään asianomaiselta ajanjaksolta niillä toimitetuilla tai suoraan myydyillä määrillä, jotka ylittävät

22. Hyvityksen määrä lasketaan maitomäärän ja hyvitysajanjakson mukaan soveltamalla tiettyjä kutakin tuotantovuotta varten määritettyjä kiinteitä hyvityksiä (ks. asetuksen N:o 2187/93 11 artikla ja kyseisen asetuksen liite). Kyseisestä liitteestä, joka esitetään seuraavassa, ilmenee kultakin markkinointivuodelta tarjottava hyvitys tilan koon perusteella.

”LIITE

11 artiklan perusteella tarjottava korvaus

(vihreinä ecuina 100 maitokiloja)

Vuosi	Tilan koko maidontuotannon perusteella		
	< 50 000 kg	< 120 000 kg	> 120 000 kg
1990/91	7,9	8,8	9,7
1989/90	8,8	9,7	10,7
1988/89	8,3	9,2	10,2
1987/88	6,5	7,4	8,3
1986/87	6,2	7,1	8,0
1985/86	6,9	7,8	8,7
1984/85	5,7	6,6	7,6”

11 — EYVL L 196, s. 6.

Yksilöidyt vahingonkorvausvaatimukset — Brinkhoff 578 957,20 NLG

23. *Asian C-104/89* kantajat olivat kannekirjelmissään vaatineet neuvoston ja komission velvoittamista maksamaan heille seuraavat määrät: — Muskens 407 713,40 NLG

— Mulder 533 997 Alankomaiden guldenia (NLG) — Twijnstra 916 084,40 NLG,

— Brinkhoff 288 473 NLG

tai ainakin määrät, jotka yhteisöjen tuomioistuin katsoo kohtuullisiksi ja oikeudenmukaisiksi, lisättyinä 8 prosentin vuotuisella korolla 30.3.1989 alkaen maksupäivään asti.

— Muskens 448 099 NLG

— Twijnstra 787 366 NLG,

25. Välituomion jälkeen esittämissään kirjelmässä kyseiset kantajat ovat vaatineet korvauksena seuraavia määriä:

lisättyinä vahingonkorvausten maksamispäivään asti laskettavalla 8 prosentin laillisella vuotuisella korolla.

— Mulder 1 159 000 NLG

24. Vastauskirjelmässään kyseiset kantajat olivat vaatineet korvauksena seuraavia määriä: — Brinkhoff 1 166 000 NLG

— Mulder 841 734,60 NLG

— Muskens 778 500 NLG

— Twijnstra 1 069 000 NLG,

ruisella korolla 19.5.1992 annetun välituomion julistamispäivään asti.

tai ainakin määrät, jotka yhteisöjen tuomioistuin katsoo kohtuullisiksi ja oikeudenmukaisiksi, lisättyinä 8 prosentin vuotuisella korolla asiassa annetun välituomion julistamispäivästä eli 19.5.1992 alkaen maksupäivään asti.

27. Neuvosto on välituomion jälkeen esittämissään huomautuksissa ilmoittanut olevansa valmis tarjoamaan hyvityksen aseuksessa N:o 2187/93 säädetyin edellytyksin.

26. Kantajat vaativat 4.6.1997 päivätyllä kirjelmällä, jonka he jättivät 27.2.1997 annetun asiantuntijalausannon jälkeen, vahingonkorvauksena seuraavia määriä:

28. Komissio on arvioinut kantajille mielestään kuuluvan korvauksen seuraavalla tavalla:

— Mulder 703 090 NLG

— Mulder 50 579,15 NLG

— Brinkhoff 570 020 NLG

— Brinkhoff 109 675,55 NLG

— Muskens 535 762 NLG

— Muskens 120 090,83 NLG

— Twijnstra 751 141 NLG,

— Twijnstra 137 299,20 NLG.

lisättyinä ”Alankomaiden viranomaisten valtionlainoihin soveltaman koron” suu-

29. *Asian C-37/90 kantaja* Heinemann oli vaatinut kannekirjelmässään neuvoston ja komission velvoittamista maksamaan hänelle vahingonkorvauksena 52 652 Sak-

san markkaa (DEM) kanteen nostamisesta lähtien laskettavine 7 prosentin laillisine vuotuisine korkoineen.

30. Välituomion julistamisen jälkeen 17.11.1993 jättämässään kirjelmässä Heinemann vaati 71 826 DEM:n suuruisia vahingonkorvausta 19.5.1992 alkaen laskettavine 7 prosentin vuotuisine korkoineen sekä lisäksi 4 000 DEM:n korvausta häneltä tästä määrästä kannettavasta tuloverosta.

31. Neuvosto on välituomion jälkeen esittämissään huomautuksissa ilmoittanut olevansa valmis tarjoamaan hyvityksen aseuksessa N:o 2187/93 säädetyin edellytyksin.

32. Komissio on tarjoutunut korvaamaan 1 238 DEM:n suuruisen määrän.

Tutkittavaksi ottaminen

33. *Asiassa C-104/89* komissio vetoaa korvausvaatimusten tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumiseen siltä osin kuin vaatimuksissa ylitetään kannekirjelmässä ilmoitettu määrä.

34. *Asiassa C-37/90* neuvosto ja komissio katsovat, että vaatimusta, jonka kantaja on esittänyt ensimmäistä kertaa 28.6.1993 päivätyssä kirjelmässään ja joka koskee vuoden 1992 tuomion julistamista edeltävään aikaan liittyviä korkoja, ei voida ottaa tutkittavaksi. Vastaajina olevat toimielimet katsovat, että näitä vaatimuksia on pidettävä uusina, ja näin ollen niiden tutkittavaksi ottamisen perusteet puuttuvat työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

35. Tätä näkemystä vastaan kantajat vetoavat siihen, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut asiassa *Kampffmeyer ym.* vastaan komissio ja neuvosto,¹² että kannekirjelmässä vaadittuun määrään prosessin aikana tehdyt korjaukset tai lisäykset eivät olleet työjärjestyksen 42 artiklassa tarkoitettuja uusia perusteita.

36. Totean tältä osin ainoastaan, että vahingonkorvauksen määräämistä koskevan oikeudenkäynnin aikana kantajalla on yleensä oikeus muuttaa kannekirjelmän vaatimuksissa vaadittua kokonaismäärää. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan korvauksen määrän ilmoittaminen kanteen

12 — Yhdistetyissä asioissa 56/74—60/74, *Kampffmeyer ym. v. komissio ja neuvosto*, 2.6.1976 antamassaan tuomiossa (Kok. 1976, s. 711; Kok. Ep. III, s. 109) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että vahingonkorvauskanne, jossa asianosaiset olivat varanneet itselleen oikeuden ilmoittaa aiheutuneen vahingon määrän oikeudenkäynnin aikana, oli otettava tutkittavaksi. Kyseisessä asiassa kanne oli nostettu sellaisen markkinointivuoden aikana aiheutuneista vahingoista, joka ei ollut vielä päättynyt, kun kanne pantiin vireille, ja yhteisöjen tuomioistuin oli arvioinut, että kanne oli tutkittava, vaikka kanteen vaatimuksissa ei ilmoitettukaan täsmällistä määrää.

vireillepanon jälkeen on näet kannekirjelmään sisältyneiden vaatimusten kehittyä, joten tutkittavaksi ottamisen edellytykset täytyvät työjärjestyksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti.¹³

Asiaratkaisu

Vahingonkorvauksen määrittämisen yleiset periaatteet

37. Prosessin tässä vaiheessa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan määrittämään sen korvauksen suuruus, joka yhteisö veloitettiin maksamaan tietyille maidontuottajille vuoden 1992 tuomiolla. Kyseisessä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin esitti melko täydellisesti yksityiskohtaiset säännöt, joita tätä määrää laskettaessa olisi noudatettava: menetetty voitto on niiden tulojen, joita asianosaiset kutsuvat *hypoteettiseksi tuloksi* ja joita maidontuotimuksesta olisi saatu — siinä tapauksessa, että myyntikiintiö olisi saatu — ja niiden tulojen, jotka on saatu tai jotka olisi voitu saada korvaamalla maidontuotanto muulla tuotannolla ja joita asianosaiset kutsuvat *vaihtoehtoisiksi tuloiksi*, välinen erotus.

38. Pääasiallinen vaikeus korvauksen suuruuden määrittämisessä johtuu siitä, että sitä on mahdotonta päätellä suoraan käytettävissä olevista tosiseikoista, joten on tarpeen tehdä oletuksia. Turvautuminen oletuksiin näytön saamiseksi johtuu lähinnä kahdesta syystä ja nimenomaan ensinnäkin siitä, että hypoteettisesta maidonmyynnistä saadun tulon laskemiseksi on välttämätöntä nojautua lähes kaikkien tulonlaskentaan liittyvien tekijöiden osalta siihen alueeseen liittyviin tilastollisiin keskiarvoihin, jossa tuottajan tila sijaitsee, siltä osin kuin kyseessä on se kaupan pitämisestä luopumista koskeva ajanjakso, jolta hänellä on oikeus korvaukseen; toiseksi se johtuu siitä, että asianosaisten esittämät tosiseikat ovat useimmissa tapauksissa ilmeisen riittämättömiä vaihtoehtoisen tulon laskemiseksi, joten myös tämän laskelman osalta sekä vahinkoa kärsineet että toimielimet käyttävät yleisiä tilastoarvoja, jotka ovat lähtökohtana näytön saamiseksi oletusten perusteella.

39. Oikeudenkäynnin aikana asianosaiset ovat päässeet periaatesopimukseen eri erien — tulojen ja kulujen — huomioon ottamisesta kyseistä laskelmaa tehtäessä. Erityisesti kantajat ovat täsmentäneet alkuperäisiä laskelmiaan noudattaen pääsääntöisesti neuvoston asetuksessa N:o 2187/93 esittämää menetelmää, jonka pääpiirteet on kuvattu edellä.

40. Tässä tilanteessa ei ole helppoa arvioida tällaisen menettelyn oikeellisuutta eli huomioon otettavien eri tekijöiden valinnan ja kunkin tekijän merkityksen ar-

13 — Ks. erityisesti asia 25/62, Plaumann v. komissio, tuomio 15.7.1963 (Kok. 1963, s. 197). On todettava, että tämän oikeuskäytännön ja useiden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen henkilöstöasioissa antamien tuomioiden välillä on tiettyjä eroavaisuuksia, sillä viimeksi mainituissa on jätetty tutkimatta vahingonkorvausvaatimuksia, joissa vaadittujen korvausten kokonaismäärää ei ollut ilmoitettu täsmällisesti. Ks. vastaavasti viimeksi asia T-215/97, Sari Kristiina Joughi v. komissio, tuomio 16.9.1998 (Kok. H. 1998, s. I-A-503, II-1513).

vioinnissa käytettyjen tilastotietojen perusteltavuutta. Tässä selvityksessä ovat kuitenkin tukena useat asiantuntijalausunnat, jotka poikkeavat yleiskuvasta vain hyvin vähän ja noudattavat siis samanlaista laskutapaa.

mitä hän olisi voinut ansaita tarvittavaa huolellisuutta noudattaen.

42. Käsittelen siis seuraavaksi eri tuloeria, joita asianosaiset ovat ilmoittaneet kummassakin käsiteltävistä yhdistetyistä asioista.

41. Mutta katsotaanpa konkreettisesti, millainen tämä laskutapa on. Hypoteettisen tulon määrittämiseksi asianosaiset ottavat huomioon kaksi tulolähdettä eli maidonmyynnin ja teuraslehmien (eli sellaisten lehmien, joita ei ole tarkoitettu maidontuotantoon) ja vasikoiden myynnin; ne vähentävät tämän jälkeen näistä tuloista vain muuttuvat kulut eli kulut, joita ei maidontuotannon päätyttyä enää ole, eikä kiinteitä kuluja, eli niitä kuluja, joita maidontuottajalle aiheutuu myös silloin, kun tuotanto keskeytetään. Vaihtoehtoisen tulon määrittäminen perustuu sitä vastoin kolmesta sellaisesta tuotannontekijästä saatujen tulojen laskelmaan, jotka vapautuvat maidontuotannon keskeytyksen vuoksi: pääoma, maa-alue ja työ. Oletuksiin perustuvan menetelmän valinta vaihtoehtoisten tulojen laskemiseksi on hieman hämmästyttävää, sillä koska nämä tulot ovat todellisia eivätkä hypoteettisia, niitä pitäisi lähtökohtaisesti arvioida suoraan niitä koskevien tosiseikkojen perusteella. Kuten olen jo todennut, asianosaiset eivät ole todellisuudessa esittäneet riittäviä todisteita, joten turvautuminen abstrakteihin tilastoarvoihin on ollut tarpeen. Vastaajina olevat toimielimet korostavat tältä osin, että abstraktin laskelman perusteella on joka tapauksessa mahdollista määrittää tulon vähimmäistaso ja siis selvittää, vastaako kunkin kantajan ilmoittama tulo sitä,

Asia C-104/89

43. Kuten edellä on jo todettu, hypoteettisen tulon laskemiseksi on välttämätöntä määrittää sekä maidonmyynnistä että vasikoiden ja teuraslehmien myynnistä saatu voitto siltä ajanjaksolta, jonka aikana kantajia on laittomasti estetty myymästä maitoa, ja vähentää näistä määristä tämän jälkeen muuttuvat kulut. Seuraavassa esityksessä käsittelen ensin vahinkoa arvioitaessa huomioon otettavan ajanjakson määrittämistä ja siirryn sen jälkeen analysoimaan hypoteettisen tulon ja vaihtoehtoisen tulon osatekijöitä.

Vahinkoa arvioitaessa huomioon otettavat ajanjaksot

44. Vuoden 1992 tuomion 26 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että korvattavan vahingon laskemiseksi huomioon

otettava ajanjakso on ”1.4.1984 eli asetuksen N:o 857/84 voimaantulopäivän ja 29.3.1989 eli asetuksen N:o 764/89 voimaantulopäivän välinen aika”. Kun otetaan huomioon asiassa Birra Wührer ym. vastaan neuvosto ja komissio annettu tuomio,¹⁴ johon neuvosto on vedonnut, tähän on lisättävä, että vahingon määrittämiseksi tärkeä ajanjakso on se, joka alkaa kunkin kantajan asetuksen N:o 1078/77 perusteella antaman luopumissitoumuksen päättymishetkellä eli siis sinä päivänä, josta lähtien kantajia on lainvastaisesti estetty aloittamasta maidontuotantoa uudelleen, ja päättyy sinä päivänä, jona heille tarjottiin nimenomaisesti uutta tuotantokiintiötä, eli 29.3.1989, jolloin asetus N:o 764/89 tuli voimaan. Kyseisessä asetuksessa myönnettiin nimenomaisesti viitekiintiö tuottajille, jotka nyt käsiteltävien asioiden kantajien tapaan olivat antaneet luopumissitoumuksen asetuksen N:o 1078/77 perusteella.

45. Kantajien luopumissitoumuksen päättymispäivä on 1.10.1984 Mulderin osalta, 5.5.1984 Brinkhoffin osalta, 22.11.1984 Muskensin osalta ja 10.4.1985 Twijnstran osalta.

14 — Yhdistetyissä asioissa 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 ja 5/81, Birra Wührer ym. v. neuvosto ja komissio, 27.1.1982 annettun tuomion (Kok. 1982, s. 85) 10 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että ”yhteisön määräämistä vastuuseen koskevan kanneoikeuden vanhentumisaika ei voi alkaa kulua ennen kuin kaikki korvausvelvollisuuden edellytykset ja erityisesti korvattava vahinko konkretisoituvat”, ja että tästä syystä ”koska kyseessä ovat tapaukset, joissa yhteisön vastuu perustuu normatiiviseen säädökseen, vanhentumisaika ei voi alkaa kulua ennen kuin tämän säädöksen vahingolliset vaikutukset ovat toteutuneet, ja näin ollen tässä yksittäistapauksessa, ennen kuin kantajille, jotka ovat toteuttaneet ne toimenpiteet, joiden perusteella heillä on oikeus korvauksiin, on aiheutunut tietty vahinko”.

46. Kantajien esittämistä asiantuntijalauseunoista ilmenee, että Mulder aloitti maidontuotannon uudelleen 1.8.1988 ja Brinkhoff 31.12.1988. Muskens ilmoittaa aloittaneensa tuotannon uudelleen vuoden 1989 lopussa (kantajan vastauksen liitteen 35 s. 34). Twijnstra ilmoittaa korvauksen laskemiseksi huomioon otettaviksi kalenterivuosiksi vuodet 1984—1988 eli hän jättää niiden ulkopuolelle ne vuoden 1989 kolme kuukautta, jotka kuuluvat viimeiseen markkinointivuoteen, joka edelsi asetuksen N:o 764/89 mukaisen uuden maitokiintiön tarjoamista. Asiantuntijalauseunnon mukaan Twijnstra on kuitenkin todellisuudessa aloittanut maidontuotannon jo 30.4.1988. Tätä päivämäärää eivät ole kiistäneet kantaja itse eivätkä yhteisön toimielimet. Vaikuttaa siis siltä, että kyseiset kolme kantajaa Mulder, Brinkhoff ja Twijnstra ovat aloittaneet maidontuotannon uudelleen ennen 29.3.1989. Tästä syystä on selvítettävä, onko näitä päivämääriä pidettävä korvausta laskettaessa huomioon otettavan ajanjakson päätepisteinä. Komissio väittää, että vuosi 1989 olisi jätettävä korvauslaskelman ulkopuolelle, koska kaikki kantajat ovat aloittaneet tuotannon uudelleen vuonna 1988.

47. Tämän kysymyksen osalta ei ole syytä poiketa siitä, mitä yhteisöjen tuomioistuin totesi vuonna 1992 antamassaan tuomiossa. Siitä seuraa, että koska oikeus korvaukseen on myönnetty vahingosta, joka on aiheutunut siitä, että asetuksessa N:o 857/84 säädettyä maidontuotantokiintiötä ei ole myönnetty, tilanne on korjaantunut siitä lähtien, kun tuotantokiintiö on jälleen annettu, eli siis vasta 29.3.1989, jolloin asetus N:o 764/89 tuli voimaan.

Mahdollinen maidontuotannon uudelleenaloittaminen ennen tätä päivämäärää on tulolähde, joka on otettava huomioon korvausta arvioitaessa. Tästä seuraa, että jos saatu tulo ylittää sen, minkä kantajat olisivat saaneet, mikäli maitokiintiö olisi myönnetty, korvausta ei pidä määrätä, kun taas päinvastaisessa tapauksessa kantajilla on oikeus vain hypoteettisen tulon ja todellisen tulon erotukseen. Katson siis, että vahingon arvioimiseksi huomioon otettava ajanjakso alkaa siitä asianosaisten ilmoittamasta päivästä, jolloin luopumistoumus päättyi, ja päättyy 29.3.1989.

48. Koska on joka tapauksessa vaikeaa laskea asianosaisten ja erityisesti kantajien esittämien tietojen perusteella vahingon tarkkaa määrää siltä ajanjaksolta, jonka aikana he ovat todellisuudessa aloittaneet maidontuotannon ja -myynnin uudelleen, on mielestäni järkevää ja kohtuullista jättää, kuten asiantuntijalausunnossakin on tehty, markkinointivuosi 1988/1989 korvauksen määrää koskevan yleislaskelman ulkopuolelle.

Hypoteettinen tulo

49. Hypoteettisen tulon laskemiseksi on aluksi tarpeen määrittää kantajien hypoteettiset tuotantokiintiöt asianomaisille markkinointivuosille ja siirtyä sen jälkeen tutkimaan maidontuotannolle ominaisia kahta tulolähdettä (maidon myynti ja teuraslehmien ja vasikoiden myynti) ja niihin liittyviä muuttuvia kuluja.

Hypoteettiseen maidontuotantoon liittyvät viitemäärät vuosille 1984—1989

50. Yhteisöjen tuomioistuin totesi vuoden 1992 tuomion 28 kohdassa, että niiden viitemäärien määrittämiseksi, joihin kantajalla olisi ollut oikeus vuosina 1984—1989, on otettava huomioon maitomäärät, joita kantajat ovat toimittaneet ”vastaavan ajanjakson aikana ennen kaupan pitämisestä luopumista koskevaa ajanjaksoa, kuten kaupan pitämisestä luopumista koskevan palkkion määrittämiseksi käytetty määrä”, josta säädettiin asetuksessa N:o 1078/77.

51. Kantajien osalta viitemäärät olivat seuraavat:

Mulder	463 566 kg
Brinkhoff	296 507 kg
Muskens	300 340 kg
Twijnstra	591 905 kg

52. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että nämä määrät ovat markkinointivuosiin 1984—1989 liittyviä hypoteettisen tuotannon kiintiöitä.

53. Yhteisöjen tuomioistuin totesi edelleen vuoden 1992 tuomiossa (29 kohta), että tätä määrää ”on korotettava 1 prosentilla asetuksen N:o 857/84 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jotta taattaisiin se, ettei kantajille aseteta mitään erityisiä rajoituksia niihin tuottajiin verrattuna, joiden viitemäärät on vahvistettu 2 artiklan mukaisesti”, ja siitä on tehtävä ”vähennys, joka vastaa suuruudeltaan asetuksen N:o 857/84 2 artiklassa tarkoitettuihin tuottajiin sovellettavia vähennyksiä, jotta vältettäisiin se, että kantajille annetaan perusteetonta etua viimeksi mainittuihin tuottajiin verrattuna”. Jäsenvaltiot vahvistavat vähennykset siinä tapauksessa, että kansalliset viranomaiset päättävät valita maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13) 5 c artiklan 1 kohdassa tarkoitettua lisämaksun laskentaperusteeksi vuoden 1982 tai 1983 aikana toimitettua tai ostettua maidon kalenterivuoden 1981 asemesta. Tämän ansiosta kullekin jäsenvaltiolle taattua kokonaismäärää, joka on nimenomaisesti vahvistettu kyseisen 5 c artiklan 3 kohdassa, ei ylitetä.¹⁵

54. Oikeudenkäynnin aikana asianosaiset ovat päässeet sopimukseen siitä, että vähennys on se, jota Alankomaiden viranomaiset normaalisti soveltavat laskiessaan asetuksessa N:o 2187/93 tarkoitettuja hyvityksiä. Nämä vähennykset ovat seuraavat:

1984/85	2,05 %
1985/86	3,03 %
1986/87	3,03 %
1987/88	4,97 %
1988/89	7,34 %
1989/90	7,34 %

55. Voidaan siis katsoa, että eri markkinointivuosiin liittyvät tuotantomäärät ovat niitä, joista asianosaiset ovat sopineet, lukuun ottamatta mahdollisia vähennyksiä, jotka johtuvat siitä, että markkinointivuodesta otetaan huomioon vain osa eikä koko vuotta (esimerkiksi Mulderin osalta markkinointivuoden 1984/1985 viitemäärää vähennetään niiden kyseisen markkinointivuoden päivien lukumäärän mukaan, jotka on jätetty korvauslaskelman ulkopuolelle; tämän laskennan kannalta on siis otettava huomioon 122 päivää vuodelta 1984/1985, joten vastaava viitemäärä on 49 prosenttia kokonaismäärästä).

15 — Asetuksen N:o 857/84 2 artiklassa säädetään seuraavaa: ”Asetuksen N:o 804/68 5 c artiklan 1 kohdassa tarkoitettu viitemäärä on yhtä suuri kuin maitomäärä tai sitä vastaavaan maitotuotteen määrä, jonka tuottaja on toimitannut kalenterivuoden 1981 aikana (vaihtoehto A), tai maitomäärä tai sitä vastaavaan maitotuotteen määrä, jonka ostaja on ostanut kalenterivuoden 1981 aikana (vaihtoehto B), 1 prosentilla lisättyinä” (1 kohta), ja siinä säädetään lisäksi, että ”jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää siitä, että niiden alueella viitemäärä on sama kuin kalenterivuonna 1982 tai kalenterivuonna 1983 toimitettu tai ostettu maidon tai sitä vastaavaan maitotuotteen määrä, johon sovelletaan prosenttimäärää, joka määritetään siten, ettei ylitetä kullekin jäsenvaltiolle taattua kokonaismäärää, josta säädetään nimenomaisesti kyseisen 5 c artiklan 3 kohdassa” (2 kohta).

Maidonmyynnistä saatu hypoteettinen tulo

56. Kantajat eivät ole esittäneet erityisiä maidontuotantoonsa liittyviä tietoja, joiden perusteella voitaisiin määrittää hypoteettinen tulo huomioon otettavalta ajanjaksolta, vaan he ovat laskeneet eri markkinointivuosien aikana aiheutuneen taloudellisen menetyksen nojautuen erilaisiin tilastoihin, jotka koskevat heidän alallaan toimivien vastaavien tilojen tuloja. Neuvoston ja komission mielestä tältä pohjalta

ei voida määrittää kantajien tilojen hypoteettisia tuloja, ja ne ovat ehdottaneet laskutavaksi neuvoston asetuksessa N:o 2187/93 esittämää menetelmää yhteisöjen tuomioistuimen tekemin "mahdollisin korjauksin". Kantajien mukaan 100 maitokiloon liittyvä hypoteettinen tulo, joka perustuu Alankomaiden hallintoviranomaisten käyttämään DELAR-menetelmään pohjautuviin tietoihin,¹⁶ on seuraava:

Vuosi	Mulder	Brinkhoff	Muskens	Twijnstra
1984/85	62	59	68	—
1985/86	65	64	57	48
1986/87	65	75	58	50
1987/88	70	64	63	54
1988/89	77	67	68	61
1989/90				
1990/91				

Neuvosto ja komissio kiistävät näiden tietojen paikkansapitävyyden ja huomauttavat ensinnäkin, että kantajien ilmoittama keskimääräinen tulo 100 maitokilosta vastaa noin 62:ta NLG:ia eikä asetuksen N:o 2187/93 mukaista 45 NLG:ia; ja toiseksi nämä tiedot oli toimittanut kantajille yksityinen kaupallinen elin, joka määrittää tulon sellaisten tilastotietojen perusteella — DELAR-menetelmä — joiden ei missään tapauksessa voida katsoa edustavan Alankomaiden maataloustilojen tuotantoa. Näitä tietoja ei siis voida valvoa millään tavoin. Komissio esittää maidonmyynnistä markkinointivuosina 1984—1989 saadun tulon kansallisina

keskiarvoina seuraavat määrät, jotka edelleen koskevat 100 maitokilon myyntiä:

Vuosi	Komissio
1984/85	39,83
1985/86	41,01
1986/87	44,96
1987/88	49,40
1988/89	53,43
1989/90	54,94
1990/91	49,81

¹⁶ — Ks. 18.6.1990 päivätyn kirjelmän liitteenä olevan asian-tuntijalausannon liite 1, alkuperäiskappaleen s. 24.

57. Oikeudenkäynnin aikana asianosaiset ovat päässeet sopimukseen maidon hinnasta ja siis myös katteesta. Ne ovat ainakin sopineet siitä, etteivät ne nojautu kansallisiin keskiarvoihin perustuviin yleisiin tilastoihin, vaan niiden meijerien soveltaisiin todellisiin hintoihin, joihin maito yleensä toimitettiin. Asiantuntijaa on siten pyydetty määrittämään kunkin kantajan

toimittaman maidon hinnat ja niihin perustuva nettovoitto. Asiantuntijalauseannon sivulla 18 esitetään, kuten jäljempänä olevat kaksi taulukkoa osoittavat, kunkin meijerin maksamat hinnat veroineen (taulukko A), sekä kunkin kantajan vuosina 1984—1989 myymästään maidosta saama tulo (taulukko B).

Taulukko A

	Twee Provinciën (alt) (1) ha/kg	Noord-Nederland (2) ha/kg	Nestlé Ned. Friesland (3) ha/kg	Campina (4) ha/kg	De Goede Verwachting (5) ha/kg
1984	77,87	77,39	77,94	76,73	79,58
1985	78,97	79,06	80,03	77,09	79,56
1986	78,77	78,34	80,06	78,63	79,78
1987	80,55	79,34	81,05	79,57	81,28
1988	85,63	84,90	87,11	82,12	85,83
1989	84,35	80,36	86,22	86,32	85,40

(1) Mulder

(2) Brinkhoff

(3) Brinkhoff

(4) Muskens

(5) Twijnstra

Taulukko B

	Mulder		Brinkhoff		Muskens		Twijnstra	
	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg
1984/85	177 582 (1)	77,87	206 031 (3)	77,67	80 978 (5)	76,73	0 (7)	79,58
1985/86	358 536	78,97	230 997	79,55	226 762	77,09	449 845	79,56
1986/87	357 628	78,77	229 995	79,20	231 292	78,63	462 493	79,78
1987/88	358 393	80,55	228 226	80,20	229 374	79,57	461 762	81,28
1988/89	101 779 (2)	85,63	201 386 (4)	86,01	230 821 (6)	82,12	39 078 (8)	85,83

(1) 1/10/84 — (2) 9/7/88

(3) 5/5/84 — (4) 2/2/89

(5) 22/11/84 — (6) 31/3/89

(7) 10/4/85 — (8) 30/4/88

58. Kantajat myöntävät yleisellä tasolla asiantuntijalausunnossa ilmoitettujen hintojen oikeellisuuden. He väittävät kuitenkin LEI:n (Landbouw Economisch Instituut) tästä lausunnosta antamien huomautusten — jotka on esitetty heidän 4.6.1997 päivätyjen kirjelmiensä liitteenä — perusteella, että asiantuntija on itse asiassa alentanut korvauksen määrää noin 10 000 NLG:lla, kun hän on päättänyt ottaa huomioon kalenterivuodet eikä markkinointivuosia, jotka alkavat kunkin vuoden huhtikuun ensimmäisenä päivänä.

teoriassa tullut Twijnstran maidontoimistusten hypoteettinen kohde. Kun otetaan huomioon tähän mennessä esitetyt seikat, on siis mielestäni järkevää ja kohtuullista, että maidonmyynnistä saatua (hypoteettista) tuloa koskeva laskelma tehdään asiantuntijan ilmoittamien, edellä esitettyjen lukujen perusteella. Tämä ei kuitenkaan koske markkinointivuoteen 1988/1989 liittyvää tuloa, jonka, kuten edellä todettiin, asiantuntija on määrittänyt virheellisiksi osoittautuneiden tietojen perusteella.

Teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä saatu hypoteettinen tulo

59. Tämä arvostelu ei heikennä asiantuntijan antamien tietojen luotettavuutta. Hän on joka tapauksessa esittänyt istunnossa eri markkinointivuosiiin liittyvien maidon keskihintojen perusteella laskettuja tuloja koskevia tietoja. Näistä taulukoista ilmenee, että vuotuisten tulojen vaihtelu rajoittuu kokonaistulon suhteelliseen vähäiseen lisäykseen. Ei vaikuta myöskään perustellulta väittää, kuten komissio on tehnyt, että asiantuntija olisi tehnyt virheen käyttäessään kantajan Twijnstra osalta meijeri De Goede Verwachtingin soveltamaan vuotuisen maidonhintaan liittyviä tietoja eikä meijeri Twee Provinciënin, jonka kantaja on ilmoittanut olevan meijeri, johon hän yleensä toimittaa maitoa, liittyviä tietoja. Tältä osin on vain todettava asiantuntijan täsmentäneen, että ensin mainittu meijeri, De Goede Verwachting, on ostanut jälkimmäisen, joten siitä on

60. Hypoteettisen tulon laskemiseksi on tämän jälkeen otettava huomioon niin sanottujen teuraslehmien (eli teurastettaviksi tarkoitettujen nautojen) ja vasikoiden myynti. Komissio esitti erikseen tämän näkökohdan vuoden 1992 tuomion julistamisen jälkeen tehdyn hyvitystarjouksen laskelmassa, vaikka asianosaiset eivät olleet tehneet siitä erillistä erää tuomion julistamista edeltäneen kirjallisen käsittelyn aikana esitetyissä asiantuntijalausunnoissa. Kantajat ovat siis ottaneet huomioon teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä saadut vuotuiset tulot. He ovat myös ilmoittaneet

näiden tulojen määrät, jotka on saatu LEI:n tilastoista (ks. 22.12.1993 päivätyn kirjel-

män liite 1, taulukko 1) ja jotka ilmenevät seuraavasta taulukosta.

	1984	1985	1986	1987	1988
Liikevaihto ja lisäys/lehmä*					
LEI	710	790	685	815	940
DELAR	745	840	760	890	990
Ero %:ina	+ 4,9 %	+ 6,3 %	+ 10,9 %	+ 9,2 %	+ 5,3 %

* Teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä saatu viitetulo suhteutettuna 100 maitokiloon.

Komissio on puolestaan ilmoittanut vasikoiden ja lehmien hinnat (ks. seuraava taulukko), joiden sen mielestä on oltava

korkeampia kuin ne hinnat, joihin kantajat ovat nojautuneet.

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Vasikan hinta	385	395	418	440	465
Lypsylehmän jäännösarvo	1 600	1 650	1 700	1 750	1 800

Asianosaiset ovat päässeet sopimukseen komission esittämistä luvuista, jotka sisältyvät edelliseen taulukkoon, lehmien ja vasikoiden hintojen osalta.

61. Teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä saadun hypoteettisen tulon määrittämisen osalta asiantuntija perustaa laskelmansa komission esittämiin yksikköhintoihin, mutta lähtee siitä olettamuksesta, että eläinten määrä on eri kuin asianosaisten huomioon ottama, koska siihen on sisälly-

tettävä kaikki ne eläimet, jotka ovat tarpeen karjan uusiutumiseksi ja siis maidontuotannon vakaana pitämiseksi. Eläinten kokonaismäärä 100 lypsylehmää kohden on taulukossa A esitetty määrä. Tulot, joita kukin kantajista on saanut viiden asianomaisen markkinointivuoden aikana teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä, on esitetty taulukossa B. On korostettava, että asiantuntija on pyöristänyt ylöspäin lehmien ja vasikoiden lukumäärän kaikissa niissä tapauksissa, joissa laskutoimitus päättyisi murtolukuun kokonaisluvun asemasta.

Taulukko A

	Vuoden alku	Syntymät	Menetykset	Myynnit	Korvaavat hankinnat - +		Vuoden loppu
Lypsylehmät	100	—	(1)	(25)	—	26	100
Hiehot yli 2 v.	12	—	—	—	(12)	12	12
Hiehot 1—2 v.	26	—	—	—	(26)	26	26
Hiehot 0—1 v.	27	—	(1)	—	(26)	27	27
Lehmävasikat	0	50	(6)	(17)	(27)	0	0
Sonnivasikat		50	(7)	(43)	—	0	0
Yhteensä	165	100	(15)	(85)	(91)	91	165

Taulukko B

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Mulder					
Tulot lehmistä ja vasikoista	29 024	62 840	62 606	52 012	49 498
Brinkhoff					
Tulot lehmistä ja vasikoista	34 976	38 949	39 677	33 373	27 349
Muskens					
Tulot lehmistä ja vasikoista	13 737	38 949	34 239	37 075	33 090
Twijnstra					
Tulot lehmistä ja vasikoista	0	78 076	79 467	65 984	5 114

Sekä yhteisön toimielimet että kantajat kiistävät näiden laskelmien ja niistä saatujen tulosten oikeellisuuden ja väittävät yleisellä tasolla, että pyöristäminen ylempään lukuun muuttaa lopputulosta. Komissio esittää erityisesti LEI:n asiantuntijalausunnosta antamien huomautusten perusteella, että vaikka laskelmaan, joka tehdään tilalla lypsylehmien keskimääräisestä lukumäärästä, saattaa sisältyä eläinten kymmenesosia, jotka olisi otettava

huomioon, pyöristäminen saattaa aiheuttaa sen, että otetaan huomioon 500—600 kg enemmän maitoa todelliseen vuotuisen määrään nähden.

62. Tämän sinänsä hyvin vähäisen arvos-
telun lisäksi asianosaiset eivät ole kiistäneet
karjan koostumukseen liittyviä yleisiä tie-
toja eivätkä ehdottaneet muita menetelmiä

eläinten lukumäärän arvioimiseksi. Näin ollen on järkevää ja kohtuullista noudattaa asiantuntijan laskelmaa, jossa lisäksi otetaan huomioon teuraslehmien ja vasikoiden ”keskimääräinen hinta”, josta asianosaiset ovat päässeet sopimukseen.

Muuttuvat kulut

63. Maidontuotannon kuluja laskiessaan neuvosto ja komissio ottavat huomioon yksinomaan muuttuvat kulut eli ne kulut, joita ei enää ole maidontuotannon lakattua, eikä kiinteitä kuluja, eli niitä kuluja,

joita kantajille on aiheutunut, vaikka he eivät ole tuottaneetkaan maitoa. Asetuksen N:o 2187/93 13. perustelukappaleessa viitataan muuttuviin kuluihin, kun siinä täsmennetään, että potentiaalinen tulo lasketaan vähentämällä ”kulupuolella vain muuttuvat kulut, joiden kertyminen lakkaa välittömästi maidontuotannon päätyttyä, eikä kiinteitä kuluja, jotka liittyvät maatalouteen, työhön ja pääomaan”. Vaikka neuvosto ei ole sisällyttänyt erää ”työ” muuttuviin kuluihin, oikeudenkäynnin yhteydessä kyseinen toimielin ja komissio ovat pitäneet tarpeellisena ottaa huomioon muiden muuttuvien kulujen lisäksi (hypoteettiseen) ulkopuoliseen työvoimaan liittyvät kulut. Tästä syystä tästä erästä on tullut toisen kuluerän eli rehukulujen lisäksi keskeinen erimielisyyksien lähde muuttuvien kulujen laskennassa.

Komission toimittamat tiedot

Muuttuvat kulut	1984	1985	1986	1987
Muskens	-18,10	-35,63	-5,30	-34,72
Mulder	-27,34	-29,56	-28,91	-26,16
	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88
Brinkhoff	-42,92	-36,38	-32,98	-31,92
Twijnstra	—	-42,41	-40,21	-39,31

Kantajien toimittamat tiedot

Muuttuvat kulut, erityisesti rehu	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Mulder	52,65	53,37	48,58	42,55	40,92
Brinkhoff	49,07	49,74	45,28	39,66	38,14
Muskens	50,18	50,87	46,30	40,56	39,01
Twijnstra	38,27	38,79	35,31	30,93	29,75

64. Toisin kuin asianosaiset, asiantuntija on määritellyt eri kuluerien nimikkeet ja esittänyt tiedot, jotka sisältyvät jäljempänä esitettyihin taulukoihin. Ne koskevat kahta

Alankomaiden aluetta. Kummankin osalta on otettu huomioon kaksi erillistä kulu-ryhmää.

Alankomaiden pohjoisosaa koskevat tiedot

Taulukko 1

Vuosi	RehuNLG/ eläin	Muut muuttuvat kulut NLG/ eläin	Muuttuvat kulut yhteensä NLG/eläin	Eläinten lkm/ ha	Yht. NLG/ha	Yht. 2NLG/ ha	Yht. NLG/ha
1984/85	1 391	207	1 598	2,03	3 244	2 050	5 294
1985/86	1 398	217	1 615	2,02	3 262	2 093	5 355
1986/87	1 319	268	1 587	1,88	2 984	2 084	5 068
1987/88	1 129	304	1 433	1,79	2 565	1 955	4 520
1988/89	1 142	322	1 464	1,68	2 460	1 786	4 246

Taulukko 2

Vuosi	Energia NLG/ha	Viljelykulut NLG	Viljelyn tuotto ym.	Aliura- kointi	Koneiden vuokraus ja kunnos- sapito	Rakennus- ten kunnos- sapito	Muiden eläinten ruokinta	Yht. 2 NLG/ha
1984/85	194	595	-196	298	1 083	87	-11	2050
1985/86	186	679	-292	290	1 149	88	-7	2093
1986/87	139	651	-360	272	1 285	104	-7	2084
1987/88	137	537	-546	357	1 357	121	-8	1955
1988/89	127	498	-608	304	1 339	135	-9	1786

Alankomaiden länsiosaa koskevat tiedot

Taulukko 1

Vuosi	Rehu NLG/eläin	Muut muuttuvat kulut NLG/eläin	Muuttuvat kulut yht. NLG/eläin	Kulut yht. Eläinten lkm/ha	Yht. muutos/ha NLG/ha	Yht. 2 NLG/ha	Yht. NLG/ha
1984/85	1 622	248	1 870	2,32	4 338	1 948	6 287
1985/86	1 589	226	1 815	2,2	3 993	2 017	6 010
1986/87	1 517	243	1 760	2,06	3 626	2 181	5 806
1987/88	1 286	303	1 589	1,87	2 971	1 907	4 879
1988/89	1 229	279	1 508	1,81	2 729	1 845	4 574

Taulukko 2

Vuosi	Energia NLG/ha	Viljelykulut NLG	Viljelyn tuotto ym.	Aliura- kointi	Koneiden vuokraus ja kunnos- sapito	Rakennus- ten kunnos- sapito	Muiden eläinten ruokinta	Yht. 2 NLG/ha
1984/85	194	477	-208	240	1 149	116	-20	1 948
1985/86	186	535	-204	262	1 159	103	-24	2 017
1986/87	139	521	-188	240	1 361	124	-16	2 181
1987/88	137	401	-433	453	1 357	123	-23	1 907
1988/89	127	386	-443	319	1 342	138	-24	1 845

Kantajat ja vastaajina olevat toimielimet ovat kiistäneet näiden tietojen oikeellisuuden sekä eri kulunimikkeiden määrittelyn että niihin liittyvien määrien arvioinnin osalta. Kantajat, jotka viittaavat 4.6.1997 päivättyihin huomautuksiinsa liitettyyn LEI:n raporttiin, katsovat, että suurin osa asiantuntijalausunnon sivun 33 taulukkoon 2 sisältyvistä kuluista (energia, viljelykulut, muiden kuin maidontuo-

tannossa olevien eläinten ruokinta, vuokrakulut ja erityisesti koneiden ja navetoiden kunnossapito, koska viimeksi mainitut kulut ovat määrältään suhteellisen merkittäviä) ei kuulu muuttuvien kulujen käsitteeseen, koska kyseessä ovat kulut, jotka liittyvät sellaisiin toimintoihin, joita harjoitetaan, vaikka maitoa ei tuotettaisikaan. LEI korostaa raportissaan erityisesti, että palkkakuluja, laitteiden ja rakennusten

kunnossapitokuluja samoin kuin veden- ja sähkönkulutukseen liittyviä kuluja ei voida pitää muuttuvina kuluina, vaikka ne vaikuttavat maidontuotannosta yleisesti saatuun tuloon. LEI vähentää siis nämä kulut, mutta ei alenna tätä tuloa merkittävästi, koska se antaa näille kuluille hyvin alhaiset arvot. LEI huomauttaa myös, että siemen- ja kasvinsuojeluaineiden kuluihin liittyvät nimikkeet on otettu huomioon kahden kertaan, minkä osoittaa se, että ne

sisältyvät toiseen sarakkeeseen sekä taulukossa 1 että taulukossa 2. Lopuksi se pitää komission päätöksessä 85/377/ETY¹⁷ esittämää menetelmää kululaskentaan soveltuvana ja esittää kyseisessä päätöksessä esitettyjen eri nimikkeiden osalta kulut, jotka sisältyvät seuraavaan taulukkoon. Nämä tiedot koskevat 100 maitokilon vuotuista tuotantoa ja sisältävät sekä muuttuvat kulut (taulukko A) että tiivisteissä muodossa kiinteät kulut (taulukko B):

Taulukko A

Tilivuosi	Muuttuvat kulut ilman lannoitteita (Ernst & Youngin raportin s. 33, taulukko 1), "muutos/ha yht." rehukuluja koskevan korjauksen jälkeen	Lannoitteet (maitokarja 1975—1995 op. 110, liite 1a)	Muuttuvat kulut yht./ha
1984/85	3 191	605	3 796
1985/86	3 192	680	3 872
1986/87	2 914	642	3 556
1987/88	2 471	529	3 000
1988/89	2 373	487	2 860

17 — Yhteisön maatilatypologian perustamisesta 7 päivänä kesäkuuta 1985 tehdyn komission päätöksen 83/377/ETY (EYVL L 220, s. 1) liitteessä I olevassa c kohdassa määrätään, että "SBM:n laskemiseksi bruttotuotannosta vähennetään seuraavat erityiset kustannukset: 1) Kasvien tuotannossa — siemenet ja taimet (ostetut tai maatilalla tuotetut); — ostetut lannoitusaineet; — kasvinsuojelutuotteet; — erilaiset erityiskustannukset, mukaan lukien: — vesi kastelua varten; — lämmitys; — kuivaus; — erityiset markkinointikustannukset (esimerkiksi laariluokittelu, puhdistus, pakkaaminen) ja jalostuskustannukset; — erityiset vakuutuskustannukset; — muut erityiset kustannukset".

Taulukko B

Vähennettävät kiinteät kulut						
Vuosi	Polttoaineet	Koneiden ym. vuokraus	Palkat	Vesi	Sähkö	Aineet
1984/85	110	78	297	62	157	129
1985/86	117	83	290	54	152	133
1986/87	89	82	273	64	104	144
1987/88	81	67	355	59	101	142
1988/89	79	64	304	55	93	151

Vähennettävät kiinteät kulut yhteensä		Yht.	Yht.
Vuosi	Yht.	Muuttuvat kulut	Vähennettävät kulut
1984/85	833	3 796	4 629
1985/86	829	3 872	4 701
1986/87	756	3 556	4 312
1987/88	805	3 000	3 805
1988/89	746	2 860	3 606

LEI laskee näiden tietojen perusteella kantajien (hypoteettisen) maidontuotannon kulut markkinointivuosina 1984—1989 seuraavalla tavalla:

Vuosi	Mulder		Brinkhoff		Muskens		Twijjnstra	
	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg
1984/85	96 382	42,26	113 422	42,76	38 975	36,93	0	0
1985/86	190 843	42,03	121 022	41,67	111 115	37,77	236 077	42,72
1986/87	174 300	38,39	112 377	38,70	102 577	34,87	222 462	38,37
1987/88	148 802	33,44	95 658	33,61	97 657	33,88	189 190	33,30
1988/89	39 984	33,64	79 685	34,03	91 654	32,61	15 346	33,71

65. Asiantuntija on korostanut suullisessa käsittelyssä, että todellisuudessa LEI on sisällyttänyt muuttuviin kuluihin koneiden vuokrauksen ja kunnossapidon, polttoaineen, sähkön ja veden ja myöntänyt ottaneensa huomioon myös sellaisia kulu-lähteitä, jotka eivät sisälly asianosaisten laskelmiin mutta joita he ovat kuitenkin pitäneet vaihtoehtoisina tulolähteinä, joten ne on joka tapauksessa vähennetty hypoteettisen tulon kokonaismäärästä. Jos verrataan LEI:n ilmoittamia lukuja ja asiantuntijalausuntoon sisältyviä lukuja toisiinsa, päästään asiantuntijan mukaan suurin piirtein samaan lopputulokseen, ja ainoa ero johtuu koneiden kunnossapitoon liittyviä kuluja koskevaan arvioon (joka LEI:llä on alempi).

66. Asiantuntijan esittämä näkemys on hyvin yksityiskohtainen mutta epäselvä. Useita kululähteitä luetellaan, mutta ne eivät näytä liittyvän suoraan maidontuotantoon. Koska tällaisella näkemyksellä vain rangaistaan perusteettomasti jo vahinkoa kärsineitä tuottajia, katson, että hypoteettisesta tulosta vähennettäviä kuluja koskevassa laskelmassa on päinvastoin asianmukaista ottaa huomioon vain ne kulut, jotka liittyvät muutenkin kuin marginaalisesti maidontuotantoon. Asiantuntijan laatimiin kulutaulukoihin ei siis mielestäni voida täysin luottaa. Sitä vastoin LEI:n toimittamat tiedot, jotka sisältyvät kantajien esittämään asiakirjaan, eli niiden voidaan siis katsoa olevan heidän hyväksymiään, ja joiden oikeellisuutta komissio-kaan ei ole kiistänyt, voivat olla luotettava viiteperusta. LEI nojautuu näet Alankomaiden viranomaisten virallisiin tietoihin ja

noudattaa pääsääntöisesti määritelmää, jonka komissio on antanut muuttuville kuluille päätöksessä 85/377/ETY.

67. Kun tuotantokulujen osatekijöitä on tutkittu yleisesti, on tarkasteltava yksityiskohtaisemmin näiden kulujen kahta tärkeintä osatekijää eli rehuostoja ja ulkopuolisen työvoiman käyttöä.

Rehukulut

68. Rehukulujen määrittämiseen liittyy kaksi ongelmaa: ensimmäinen koskee niiden lehmien määrää, joita kukin kantaja tarvitsi vuosina 1984—1989 tuottamaan edellä ilmoitetut maitomäärät, toinen sitä vastoin koskee mahdollisuutta määrittää nämä kulut myös tilan koon perusteella.

69. 1) Rehukulujen osalta kantajien ja komission ilmoittamat luvut poikkeavat merkittävästi toisistaan: kantajat korostavat, että luvut, joihin he ovat nojautuneet, vaihtelevat 26 ja 37 NLG:n välillä 100 maitokilolta (ks. 22.12.1993 päivättyyn kirjelmään liitetty LEI:n raportti), kun taas luvut, joihin komissio nojautuu, vaihtelevat 60 ja 70 NLG:n välillä, edelleen 100 maitokilolta. Tämä ero näyttää johtuvan siitä, että kunakin markkinointivuonna

maidontuotantoa varten tarvittujen lehmien määrä on arvioitu eri tavalla. Komission ja neuvoston mukaan on syytä olettaa, että lehmien määrä on pysynyt muuttumattomana korvausta laskettaessa huomioon otettavien vuosien aikana, mikä merkitsee sitä, että huomioon otettavan lehmien määrän pitäisi olla se, joka kantajilla oli luopumisajanjakson alussa eli vuonna 1978. Kantajat sitä vastoin katsovat, että kun otetaan huomioon koko Euroopassa toteutunut maatalojen tuottavuuden nousu, jonka tilastot näyttävät toteen, perustiedoiksi olisi otettava Alankomaiden tilojen keskimääräistä tuotantoa koskevat tiedot ajanjaksolta 1984—1989. Komissio huomauttaa tässä yhteydessä, että ainakin kolmella neljästä kantajina olevasta tuottajasta tuottavuus oli keskiarvoon verrattuna alhainen jo luopumissi-

toumuksen antamista edeltäneenä ajanjaksona ja että näin ollen eri tilojen tuotantokapasiteetin merkitystä ei voida aliarvioida.

70. Asiantuntija kuten kantajatkin sitä vastoin kiistää sen, että rehukuluja laskettaessa voitaisiin jättää huomiotta maatalojen keskimääräinen tuottavuus, joka, kuten on osoitettu, on jatkuvassa nousussa. Hän tekee siitä sen ilmeisen päätelmän, että kantajien tuottavuus on määritettävä yleisten niitä alueita koskevien tietojen perusteella, joilla tilat sijaitsevat. Yleiset tuottavuutta Alankomaiden länsi- ja pohjoisosissa koskevat tilastotiedot ovat asiantuntijan mukaan seuraavat:

Vuosi	Pohjoinen	Länsi
1984/85	5 410 kg/vuosi	5 455 kg/vuosi
1985/86	5 600 kg/vuosi	5 660 kg/vuosi
1986/87	6 000 kg/vuosi	6 015 kg/vuosi
1987/88	6 390 kg/vuosi	6 120 kg/vuosi
1988/89	6 435 kg/vuosi	6 155 kg/vuosi

Näiden tietojen perusteella asiantuntija rekee sen päätelmän, että kunkin kantajan viitekiintiön tuotantoon vuosina 1984—1989 tarvittut lehmämäärät ovat seuraavat:

Lehmien lkm	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Mulder					
Viitemäärä	458 604	454 015	454 015	444 932	433 836
Tuottavuus	5 410	5 600	6 000	6 390	6 435
Lehmien lkm	85	82	76	70	68
Brinkhoff					
Viitemäärä	293 333	290 398	290 398	284 588	277 491
Tuottavuus	5 410	5 600	6 000	6 390	6 435
Lehmien lkm	55	52	49	45	44
Muskens					
Viitemäärä	297 125	294 152	294 152	288 267	281 078
Tuottavuus	5 455	5 660	6 015	6 120	6 155
Lehmien lkm	55	52	49	48	46
Twijnstra					
Viitemäärä	585 569	579 710	579 710	568 112	553 944
Tuottavuus	5 410	5 600	6 000	6 390	6 435
Lehmien lkm	109	104	97	89	87

Edelleen asiantuntijan mukaan vuotuiset rehukulut lehmää kohden olivat pohjoisten ja läntisten alueiden osalta seuraavista kahdesta taulukosta ilmenevät:

Läntiset alueet

Rehu: NLG/eläin	
1984/85	1 622
1985/86	1 589
1986/87	1 517
1987/88	1 286
1988/89	1 229

Pohjoiset alueet

Rehu: NLG/eläin	
1984/85	1 391
1985/86	1 398
1986/87	1 319
1987/88	1 129
1988/89	1 142

71. Asiantuntijan näkemys voidaan hyväksyä. On todellakin järkevää ja koh-tuullista, että kunkin tilan hypoteettisen kehityksen kuvaamiseksi nojaututaan kansallisiin keskiarvoihin. Ei näet ole

mahdollista kuvata tätä kehitystä yksinomaan kuhunkin tilaan liittyvien (hypoteettisten) tietojen perusteella, koska nämä tiedot vaihtelevat monien sisäisten ja ulkoisten tekijöiden mukaan, joiden vaikutusta tuotannon määrään on vaikea osoittaa olettamusten perusteella. Tämän ajattelutavan mukaan asiantuntijan selvitys lähtee tosin yksilökohtaisista tiedoista eli kunkin tuottajan viitemäärästä, joka varmasti kuvaa tilan kapasiteettia ja kokoa, mutta siinä käsitellään tämän jälkeen tätä suuretta siten, että otetaan huomioon tuottavuuden kehittymisen kansallinen keskiarvo, joka on ainoa viitearvo, jonka avulla tilan kehitystä voidaan kuvata.

72. 2) Kun siirrytään tutkimaan rehukulujen määrittämisen toista ongelma-aluetta, on huomautettava, että komissio ottaa huomioon myös kunkin tilan pinta-alan. Se perustelee tätä valintaansa sekä LEI:n ilmoittamilla virallisilla laskutavoilla että tarpeella laskea tuottavuus kunkin tilan koon mukaan. Sen omaksuma menetelmä koostuu kunkin tilan hehtaarimäärän jakamisesta lehmien määrällä ja tuotettujen maitokilojen määrällä. Kantajat kiistävät komission laskelmien oikeellisuuden väittäen, etteivät tiedot, joihin ne perustuvat, ole missään tapauksessa realistisia, koska niissä ei oteta huomioon sitä, että maidontuotantoon liittyvät muuttuvat kulut vaihtelevat käänteisessä suhteessa tilan kokoon, eli mitä suurempi tila, sitä pienempi vaikutus niillä on kokonaistuotantokustannuksiin. Jos noudatettaisiin

komission laskutapaa, kulut sitä vastoin kasvaisivat tilan koon kasvaessa.

73. Tältä osin on riittävää viitata asiantuntijan esittämiin kriittisiin huomautuksiin, joissa todetaan komission ottaneen huomioon kyseisessä laskelmassa myös sellaiset kulut (kuten ravinnon ja eläinlääkärin hoidot), jotka voivat koskea myös muita tilan eläimiä, kun se on sisällyttänyt tilan koon niihin osatekijöihin, joiden perusteella rehukulut määritetään. Tämä osoittaa sen, että komission ilmoittamia tietoja ei voida ottaa huomioon muuttuvia kuluja laskettaessa.

Palkkakulut

74. Kaikki kantajat ilmoittavat, etteivät he ole käyttäneet ulkopuolista työvoimaa maidontuotannon keskeyttämisen jälkeisenä ajanjaksona. Koska kyseessä on tässä tapauksessa hypoteettisen tulon laskeminen, on tästä huolimatta pohdittava, onko otettava huomioon myös tämä kuluerä laskettaessa kokonaistuotantokustannuksia ja sen perusteella tilan (hypoteettista) tuloa, eli onko viitemäärän (hypoteettiseen) tuotantoon sisällytettävä myös ulkopuolisen työvoiman (hypoteettiset) kulut.

Komissio on ottanut huomioon palkkakulut kaikkien kantajien osalta ja esittänyt tältä osin seuraavat luvut, jotka koskevat 100 maitokilon tuottamista:

Työvoimakulut	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Mulder	21,87	22,15	22,16	22,41	23,11
Brinkhoff	12,80	12,97	12,97	13,11	13,53
Muskens	12,08	12,23	12,24	12,37	12,76
Twijnstra	19,23	19,47	19,48	19,69	20,31

Kantajat kiistävät tämän laskutavan perusteen oikeellisuuden väittäen, että palkkakuluja ei saa vähentää hypoteettisesta tulosta. He esittävät väitteensä tueksi, että LEI:n toimittamien tilastojen mukaan palkatun henkilöstön käyttö Alankomaiden maanviljelystiloilla ei normaalisti ylitä 4:ää prosenttia tiloilla työskentelevän työvoiman kokonaismäärästä. He huomauttavat lisäksi, että komissio ei ole ottanut päätöksessä 85/377/ETY ja maidon tai maitotuotteiden tuottajille tarjottavasta hyvityksestä annettua asetusta koskeneessa 21.4.1993 päivätyssä ehdotuksessaankaan¹⁸ huomioon palkkakuluja hypoteettista tuloa laskiessaan. He kiistävät myös niiden palkkalaskelmien pohjana olevien tietojen oikeellisuuden, joihin komissio viittaa vastineessaan: komission väitteiden mukaan maidontuotanto vaatii 60 työtuntia vuodessa lehmää kohden, kun

taas kantajien mukaan 35 tuntia vuodessa lehmää kohden riittää.

75. Asiantuntija arvioi, että maidontuotannossa on otettava huomioon kantajien ja komission huomioon ottaman tuottajan itsensä tekemän työn lisäksi myös hänen perheenjäsentensä tekemä työ. Hänen mukaansa tuottaja käyttää maidontuotantoon 2 496 tuntia vuodessa (eli 8 tuntia päivässä), minkä lisäksi voidaan olettaa, että hänen perheenjäsentensä tähän tarkoitukseen käyttämä aika (edellä mainittujen LEI:n tilastojen mukaan) on noin 80 prosenttia tuottajan työtunneista eli 1 996 tuntia vuodessa, joten tuottajan ja hänen perheenjäsentensä työtuntien yhteenlaskettu kokonaismäärä on 4 492 tuntia vuodessa. Kuluja laskettaessa otetaan huomioon vain se työaika, joka ylittää tuottajan ja hänen perheenjäsentensä työajan. Kun lopuksi lasketaan

18 — Ks. KOM(93) 161 lopullinen.

kantajien hypoteettisen tuotannon osalta ulkopuolisen työvoiman kustannukset, ne ovat asiantuntijan mukaan seuraavat:

Vuosi	Mulder		Brinkhoff		Muskens		Twijnstra	
	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg
1984/85	—	—	—	—	—	—	—	—
1985/86	—	—	—	—	—	—	7 658	1,35
1986/87	—	—	—	—	—	—	—	—
1987/88	—	—	—	—	—	—	—	—
1988/89	—	—	—	—	—	—	—	—

76. Kuten edellä on jo todettu, tätä kuluerää tutkittaessa on ensin pohdittava sitä, onko se otettava mukaan hypoteettista tuloa laskettaessa. Vaikka tuottaja voikin aina turvautua ulkopuoliseen työvoimaan, ei mielestäni kuitenkaan voida yleisten tilastotietojen perusteella olettaa, että tämä olisi väistämätöntä. Tästä syystä on selvittävää, onko hypoteettista tuloa koskevaan laskelmaan automaattisesti sisällytettävä tämä kuluerä siten, että nojaututaan työtuntimäärään, joka on tarpeen kunkin maidontuotantomäärän varmistamiseksi, sekä tuottajan ja mahdollisesti myös hänen perheenjäsentensä oletettuihin työtunteihin — kuten asiantuntija katsoo — vai onko tutkittava kunkin tilan todellista tilannetta ja selvitettävä, onko tilalla normaalisti käytetty ulkopuolista työvoimaa tuotannon keskeyttämisestä edeltäneenä ja sen jälkeisenä aikana. Jotta voitaisiin määrittää tämän kuluerän merkitys, ei todellisuudessa voida jättää huomiotta tilan todelliseen tilanteeseen perustuvaa selvitystä; tämä johtuu siitä, että ulkopuolisen työvoiman käyttö liittyy tuottajan hyvin henkilökohtaisiin valintoihin, kuten myös työnjako perheenjäsenten

kesken. Tästä syystä tilastotietojen perusteella ei lähtökohtaisesti voida olettaa, että ulkopuolista työvoimaa olisi käytetty.

77. Koska tässä tapauksessa ei ole kiistetty sitä, että kantajat eivät ole käyttäneet — tai ainakin ovat käyttäneet vain satunnaisesti — ulkopuolista työvoimaa, eli ei ole esitetty näyttöä siitä, että kantajien tiloilla olisi jatkuvasti käytetty ulkopuolista työvoimaa, ei abstrakteista luvuista, jollaisina tilastollisia keskiarvoja on pidettävä, voida päätellä, että kantajien väitteitä — joita ei ole kumottu vastakkaisella näytöllä — ei pitäisi ottaa huomioon hypoteettisia kuluja koskevassa selvityksessä. Jos tällaisia

ilmoituksia pidettäisiin perusteettomina, vaikka vastakkaista näyttöä ei ole esitetty, kantajille siirrettäisiin negatiivista tosi-seikkaa (että he eivät ole käyttäneet ulkopuolista työvoimaa) koskeva todistus-taakka, vaikka yleisten oikeusperiaatteiden mukaan negatiivista todistustaakkaa ei voida siirtää sille, joka on kantajana asiassa (negativa non sunt probanda). Tästä seuraa, että hypoteettista tuloa laskettaessa ei voida viitata ulkopuolisen työvoiman kustannuksiin, ellei asiassa ilmene, että niinä ajanjaksoina, joina maitoa on tuotettu, on yleensä käytetty ulkopuolista työvoimaa. Mikäli tämä tosiseikka kiistetään, on toimielinten tehtävänä osoittaa, että tilalla on ollut perheen ulkopuolista työvoimaa tai että on ollut täysin välttämätöntä käyttää sitä. Nyt käsiteltävissä asioissa tällaista näyttöä ei ole esitetty; kuten edellä on todettu, on päinvastoin asianosaisten kesken kiistatonta, että kantajien tiloilla ei ole yleensä käytetty ulkopuolista työvoimaa, minkä asiantuntijakin on vahvistanut. Katson siis, että tässä tapauksessa ei pidä sisällyttää tätä kuluerää kantajien muuttuviin kuluihin. Tähän on vielä lisättävä, että tämä päätelmä ei myöskään poikkea asiantuntijan tekemästä päätelmästä (lukuun ottamatta markkinointivuotta 1985/1986 Twijnstran osalta), jonka hän on tehnyt soveltaessaan yleisistä tilastoista saatuja abstrakteja lukuja.

78. Kaiken edellä esitetyn perusteella vaikuttaa järkevältä ja kohtuulliselta laskea tässä tapauksessa kulut LEI:n esittämällä tavalla. Tästä seuraa, että koneiden kun-

nossapidosta ja ulkopuolisen työvoiman käytöstä aiheutuvia kuluja ei pidä ottaa huomioon.¹⁹ Jos nämä kaksi kohtaa jätetään huomiotta, LEI:n käyttämä laskutapa, jota ehdotan noudatettavaksi, on muutamia hyvin pieniä poikkeamia lukuun ottamatta asiantuntijan tekemän laskelman mukainen.

Vaihtoehtoiset tulot

79. Heti aluksi on korostettava, että vaikka hypoteettista tuloa laskettaessa osoittautui asianmukaiseksi käyttää (hypoteettisesta maidonmyynnistä saadun tulon laskemista lukuun ottamatta) kyseiseen ajanjaksoon liittyviin tilastoihin sisältyviä kansallisia keskiarvoja — sanotun vaikuttamatta varaumiin, joita juuri olen esittänyt työvoimakulujen vaikutuksen arvioinnista — vaihtoehtoisia tuloja eli maidontuotantoa korvaavasta toiminnasta saatua netto-tuottoa koskevaa laskelmaa tehtäessä ei ensi arviolta voida sivuuttaa niiden toimintojen tarkastelua, joita kantajien tiloilla

19 — Todettakoon tässä yhteydessä, että LEI:n laskelmaan liittyvässä taulukossa on kiinteiden kulujen yhteydessä palkkoja koskeva kohta "Loonwerk"; se koskee kuitenkin mahdollisista aliurakoitsijalle annetuista töistä aiheutuvia kuluja, minkä osoittaa se, että ilmoitetut luvut ovat samoja, jotka on esitetty — hyvin pieniä poikkeamia lukuun ottamatta — asiantuntijalausnon taulukon aliurakointia koskevan nimikkeen alla.

todellisuudessa on harjoitettu. Tämä johtuu siitä, että kuten edellä on jo todettu, kantajat ovat maidontuotannon lopetettuaan harjoittaneet hyvin erilaisia korvaavia toimintoja.

80. Tämän jälkeen on yksilöitävä perusteet, joiden mukaan vaihtoehtoinen tulo on laskettava. Tässä yhteydessä on lähdettävä liikkeelle vuoden 1992 tuomiosta, jonka mukaan silloin, kun asianosaisten maidontuotannon korvaavasta toiminnasta saama tulo osoittautuu pienemmäksi kuin vähimmäistulo, jonka tila olisi todennäköisesti saanut maitoa tuottamalla, tulon vähentymisen vähimmäisarvojen alapuolelle on katsottava johtuvan vahinkoa kärsineen huolellisuuden puutteesta, ja korvauksena maksettavaa määrää on siis vastaavasti vähennettävä. Lienee tarpeetonta mainita, että vaikka kyse olisikin olettamasta (kuten nyt käsiteltävissä asioissa), todistustaakka tilanomistajan laiminlyönnistä kuuluu vastaajina oleville toimielimille, koska kyseessä on seikka, jonka perusteella korvausvelvollisuus puuttuu kokonaan tai osittain. Koska näyttöä ei ole esitetty, hypoteettista tuloa ei voida vähentää suuremmasta määrästä kuin se vaihtoehtoinen tulo, joka todellisuudessa on saatu kyseisen ajanjakson aikana.

81. Nyt käsiteltävissä asioissa Mulder ym. kantajat ovat tyytyneet ilmoittamaan todisteita esittämättä, että he ovat saaneet hyvin vähäisiä tuloja niiden vaikeuksien vuoksi, joita erityisesti Mulderilla ja

Twijnstralla on ollut tilansa tuotanto-suunnan muuttamisessa maidontuotannosta muuhun toimintaan. Mulder omistautui lampaiden, sonnien ja lypsy-lehmien kasvattamiseen sekä laiduntamiseen, kun taas Twijnstra ryhtyi viljelemään vihanneksia ja myymään eläinten rehua. Brinkhoffin tilanne on siinä mielessä erilainen, että hän on ollut palkkatyössä, ja Muskens puolestaan kykeni monipuolistaamaan maa-alueidensa viljelyä.

82. Vastaajina olevat toimielimet väittävät, että asianosaiset eivät ole esittäneet riittävä näyttöä korvaavasta toiminnasta saadusta tulosta ja että he ovat joka tapauksessa ilmoittaneet korvaavat tulot liian alhaisina. Ne ehdottavat sellaisen abstraktin laskutavan noudattamista, joka on pääpiirteissään määritelty asetuksessa N:o 2187/93. Tässä menetelmässä ei oteta huomioon todellisia korvaavia tuloja, koska siinä nojaudutaan, kuten edellä on todettu, kustakin kolmesta tuotannontekijästä (pääoma, maa-alue ja työ), jotka vapautuvat maidontuotannon keskeytyksen vuoksi, saadun tulon määrittämiseen. Kun tätä menetelmää sovelletaan, päädytään toimielinten mukaan siihen päätelmään, että jos maatila osoittaa harjoittaneensa tuotantotoimintaa ja saaneensa tästä toiminnasta alemmat tulot kuin tämän laskutavan perusteella on määritetty, sen korvausvaatimus on hylättävä siltä osin kuin se koskee todellisen vaihtoehtoisen tulon ja abstraktilla menetelmällä määritetyn hypoteettisen vaihtoehtoisen tulon välistä eroa. Tässä tapauksessa on

toimielinten mukaan otettava laskennan lähtökohdaksi se, että tila ei ole osoittanut toimineensa "tarvittavalla huolellisuudella" vahingon vähentämiseksi.

83. Asetuksen N:o 2187/93 antamisen jälkeen ja siis vuoden 1992 tuomion julistamisen jälkeen kantajat ovat hyväksyneet

tällaisen laskutavan soveltamismahdollisuuden ja myös ilmoittaneet omat (hypoteettiset) vaihtoehtoiset tulonsa määrittämällä ne täsmällisesti tämän menetelmän mukaan (ks. erityisesti kantajien 22.12.1993 päivätty kirjelmä ja kyseiseen kirjelmään liitetty LEI:n asiantuntijalausunto). Kantajien ja komission toimittamat korvaavia tuloja koskevat tiedot ilmenevät seuraavasta taulukosta:

Korvaavan toiminnan tuotto *					
Vuosi	Mulder	Brinkhoff	Muskens	Twijnstra	Komissio
1984/85	12	31	32	—	19,66
1985/86	13	32	16	12	19,39
1986/87	16	27	24	14	18,46
1987/88	13	11	12	10	18,41
1988/89	73 **	15 **	15	39 **	18,73

* Kaikki luvut on ilmaistu NLG:ssä ja koskevat 100:aa maitokiloa.

** Sisältää maidontuotannosta saadut tulot.

84. Näin ollen on helppoa todeta, että vaihtoehtoisen tulon määrittämiseen liittyvät erot eivät koske oikeudenkäynnin tässä vaiheessa niinkään mahdollisuutta ottaa tai olla ottamatta yleisesti huomioon kantajien todellisia tuloja, vaan niistä kolmesta vapautuneesta tuotannon tekijästä saatujen hypoteettisten tulojen arviointia, joiden mukaan on laskettava vähimmäistulo, joka kunkin tilan *olisi* pitänyt saada "vaihtoehtoisesta toiminnasta". Koska on mahdollonta katsoa yleisesti, että todellisilla tuloilla ei olisi mitään merkitystä vaihtoehtoisen tulon laskennassa, on laskettava ensin hypoteettiset korvaavat tulot ja vasta toiseksi selvitettävä, ovatko ne korktulot

otetaan siis huomioon ainoastaan siinä tapauksessa, että ne ylittävät hypoteettiset tulot.

85. Tästä syystä tutkin seuraavaksi eri tekijöitä, jotka vaihtelevassa määrin riippuvat siitä, mikä numeraalinen arvo korvaaville tuloille ja nimenomaan tuotannon tekijöille pääoma, maa-alue ja työ annetaan.

Tuotannontekijä pääoma

86. Komissio arvioi, että pääomasta saatuja tuloja ei pitäisi laskea yksinomaan siitä pääomasta, joka on saatu tuotannon keskeyttämisen jälkeen myydyistä eläimistä, vaan myös pääomasta, joka on vapautunut tilan ja laitteiden (navetat, siilot ja maatalouskoneisto) kunnossapitokulujen vähentymisen vuoksi, ja että nämä kulut ovat vähentyneet noin 50 prosenttia siitä, mitä ne ovat silloin, kun yritys harjoittaa tuotantotoimintaansa. Komissio on arvioinut tämän pääoman kokonaisarvoksi keskimäärin 6 700 NLG/eläin, johon on lisättävä vuotuiset korot eli noin 5,5 prosenttia, joka vastaa 368,50 NLG:ia lehmää kohden.

87. Kantajat kiistävät näiden komission laskelmien oikeellisuuden monilta osin. Ne arvostelevat ensinnäkin tilan ja laitteiden kuten navetan ja lypsykoneiden kunnossapitoon liittyvien kulujen huomioon ottamista ja esittävät, että tiloilla on kaikkea huolimatta huollettava niitä muuta toimintaa varten. Ne lisäävät, että vaikka oletettaisiin, että nämä koneet on myyty, niiden markkina-arvo olisi ollut erittäin vähäinen ja siis alempi kuin se arvo, joka niillä olisi ollut samalle tuottajalle, jos niitä olisi käytetty jälleen maidontuotannon uudelleenaloittamisen jälkeen. Tässä yhteydessä komissio täsmentää ottaneensa huomioon mahdollisuuden käyttää koneita muuhun tarkoitukseen kuin maidontuotantoon ja sisällyttäneensä tästä syystä vaihtoehtoihin tuloihin vain 50 prosenttia kunnossapitokuluista. Komissio pohtii

lisäksi sitä, voidaanko näitä koneita edelleen käyttää uudelleen pitkän maidontuotannon keskeytyksen jälkeen, kuten kantajat väittävät.

88. Kantajat väittävät toiseksi, että komission tekemä laskelma myytyjen lehmien markkina-arvosta perustuu 1980-luvun puolivälissä sovellettuihin markkinahintoihin, kun niitä vuosia, jotka pitäisi ottaa huomioon, ovat vuodet 1978 ja 1979, sillä lehmät myytiin todellisuudessa näinä vuosina, ennen kuin luopumissitoumus annettiin. Hintaero on huomattava: lehmän keskimääräinen markkina-arvo oli vuosina 1978 ja 1979 3 100 NLG, kun komissio on ilmoittanut markkina-arvoksi 6 700 NLG. Komissio vastaa määrittäneensä hinnan 6 700 NLG siten, että se on ottanut huomioon lehmän arvon lisäksi myös yhteen lehmään kohdistuvat aineisiin ja maidontuotantoon käytettäviin koneisiin liittyvät kulut. Laskelmassa huomioon otettu lehmän arvo on todellisuudessa 1 800 NLG eikä 3 500 NLG, kuten kantajat ovat ilmoittaneet LEI:n antamien tietojen perusteella.

89. Kantajat pitävät lopuksi virheellisenä sitä, että pääomasta saatuja tuloja koskevassa laskelmassa on otettu huomioon korot, sillä niiden mukaan lehmien myynnistä mahdollisesti saatu pääoma on käytetty osittain tai kokonaan korvaavan toiminnan harjoittamiseen, eikä niiden mielestä laskelmaa tehtäessä voida missään tapauksessa ottaa huomioon sellaista pää-

omasta saatujen tulojen nimikettä, jota ei ole otettu huomioon hypoteettisen tulon lähteenä.

90. Komission esittämät tiedot ovat hie-
man hämmentäviä. On perusteltua pohtia,
miten laitteiden kunnossapitokulujen
vähentymistä voidaan pitää tuloa tuot-
tavana pääomana. Vaikka ei ole epäilystä-
kään siitä, että maidontuotannon keskeyt-
täminen merkitsee näiden kulujen vähen-
tymistä, tätä vähennystä ei ole kuitenkaan
helppoa näyttää toteen ja esittää numeeri-
sesti, koska, kuten edellä on jo todettu,
maidontuotannon keskeyttämisen vaikut-
usta siihen, että näitä laitteita mahdolli-
sesti käytetään tehostetummin muuhun
toimintaan kuin maidontuotantoon, ei
voida arvioida. Joka tapauksessa vuosien
1984—1989 väliseen (hypoteettiseen) mai-
dontuotantoon liittyvät laitekulut on jo
otettu huomioon hypoteettista tuloa kos-
kevassa laskelmassa. Tästä seuraa, että jos
laitteiden kunnossapitokulujen vähentymi-
nen luettaisiin pääomasta saatujen tulojen
lähteisiin, se otettaisiin todellisuudessa

huomioon kahdesti: ensin kulueränä ja
toiseksi vaihtoehtoisena tulona.

91. Kuten kantajat, myös asiantuntija kat-
soo, että pääoman korvaavaa tuloa koske-
vassa laskelmassa on otettava huomioon
vain lypsylehmien myynnistä kertyvät tuo-
tot. Koneet, kuten kylmälaitteet, olisi otet-
tava huomioon vain muuttuvina kuluina.
Hän esittää siis seuraavan mallilaskelman:
perusarvoksi otetaan eläinten kaupallinen
arvo tuotantotoiminnan hypoteettisella
uudelleenaloittamisherkellä eli vuonna
1985; tähän määrään lisätään tämän jäl-
keen paikallisten säästöpankkien sovelta-
mat korot, ja siitä vähennetään inflaation
vaikutus, molemmissa tapauksissa asian-
omaisten vuosien osalta. Lehmän keski-
hintaa niiden ajanjaksojen aikana, jotka
ovat käsiteltävän asian kannalta merkityk-
sellisiä, on asiantuntijan mukaan
2 358 NLG, mikä vastaa lehmien keski-
hintaa niiden maidontuotannon eri vai-
heissa. Asiantuntija esittää siis yksinomaan
kantajien osalta ja huomioon otettavilta eri
ajanjaksoilta määrät, jotka ilmenevät jäl-
jempänä esitetystä taulukosta.

	Mulder		Brinkhoff		Muskens		Twijnstra	
Pääoma (NLG)	200 430		129 690		129 690		245 232	
1984/85	4 256	1,87	5 008	1,89	1 967	1,86	0	1,87
1985/86	8 478	1,87	5 486	1,89	5 486	1,86	10 118	1,79
1986/87	12 367	2,72	8 002	2,76	8 002	2,72	15 131	2,61
1987/88	13 108	2,95	8 482	2,98	8 482	2,94	16 038	2,82
1988/89	3 646	3,07	7 267	3,10	8 611	3,06	1 338	2,94

92. Komissio on eri mieltä tästä laskutavasta. Sen mielestä inflaatioprosenttia ei voida vähentää paikallisten säästöpankkien korkoprosentista, koska kantajat ovat joka tapauksessa saaneet pääomaa muista tuloista, mikä on korvannut kulutushintojen noususta johtuneet menetykset.

93. On mielestäni järkevää ja kohtuullista noudattaa tässä tapauksessa korvaavan pääomasta saadun tulon laskemiseksi asiantuntijan suosittelemaa menetelmää, joka perustuu, kuten edellä on todettu, karjan markkinahintaan sillä hetkellä, jona ne olisi pitänyt ostaa, eli maidontuotannon todennäköisellä uudelleenaloittamishetkellä. Kuten edellä on todettu, asiantuntija sisällyttää huomioon otettavien eläinten joukkoon maidontuotannon eri vaiheissa olevat hiehot ja lehmät; hän siis ottaa huomioon kaikki eläimet, jotka osallistuvat maidontuotantoon. Myös viimeksi mainittujen seikkojen sisällyttäminen tähän laskelmaan vaikuttaa asianmukaiselta.

94. Asiantuntijan suosittelema ratkaisu, jonka mukaan pääomaan sovellettava korkoprosentti on paikallisten säästöpankkien tarjoama korko, on hyväksyttävä, koska kyseessä on korkoprosentti, joka on järke-

västi ajatellen lähimpänä sitä, joka kantajien voidaan todellisuudessa olettaa saaneen. Minusta ei sitä vastoin vaikuta siltä, että olisi otettava huomioon myös, kuten asiantuntija ehdottaa, inflaation vaikutukset pääoman tuottamaan (hypoteettiseen) tuloon ja että korkoprosentista olisi siis vähennettävä inflaatioprosenttia vastaava osuus. Tämä johtuu siitä, että jos inflaatioprosentti vähennetään paikallisten säästöpankkien perimästä korkoprosentista, rahan ostovoiman vaihtelu kohdistuu pääoman haltijaan ja rankaisee perusteettomasti kantajia, joilla on oikeus korvaukseen. Todellisuudessa pääomasta saatu tulo vähenee samassa suhteessa rahan ostovoiman vähentyessä, koska nimellisarvo on pysyy ennallaan ja kuluttajahinnat nousevat.

Tuotannontekijät maa-alue ja työ

95. a) Tuotannontekijästä maa-alue saatu tulo liittyy maa-alueeseen, jota ei käytetä karjankasvatukseen. Komission mukaan se on laskettava maa-alueen hehtaarikohtaisen keskimääräisen siinä maassa perittävän vuokrahinnan perusteella, jossa tila sijaitsee. Komission tältä osin antamat tiedot ovat seuraavat:

1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
435	443	468	490	478

Kantajat eivät kiistä näitä tietoja. On korostettava, että komission ilmoittamat tiedot ovat lähes yhteneväiset LEI:n ilmoittamien kanssa, ja LEI on lähde, johon kantajat viittaavat perustellakseen vaatimuksensa. Asiantuntija sitä vastoin arvioi, että maidontuotannon keskeytyksen jälkeen vapautuneesta maa-alueesta saadun

tulon määrittämiseksi on otettava huomioon maanviljelysmaiden vuokrauksesta saatujen tulojen lisäksi myös rakennusten vuokraamisesta saadut tulot. Vapautuneeseen maa-alueeseen ja sillä sijaitseviin rakennuksiin liittyvät tulot ovat kunkin kantajan osalta seuraavassa taulukossa ilmoitetut:

	Mulder 42 ha		Brinkhoff 24 ha		Muskens 24 ha		Twijnstra 54 ha	
	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg	Yht.	/100 kg
1984/85	13 367	5,86	15 731	5,93	4 530	4,29	0	5,89
1985/86	26 508	5,84	16 764	5,79	13 153	4,48	32 701	5,80
1986/87	26 640	5,87	17 129	5,91	12 525	4,27	33 909	5,87
1987/88	27 335	6,14	17 525	6,17	13 542	4,71	34 660	6,12
1988/89	7 596	6,39	15 097	6,47	14 624	5,22	2 908	6,40
Yhteensä	101 446		82 246		60 374		104 178	

96. Tämän vapautuneesta maa-alueesta saadun tulon laskutavan oikeellisuuden kiistävät sekä komissio, joka korostaa, ettei ole tiedossa, millä perusteella asiantuntija on määrittänyt maa-alueiden vuokrahinnat, että kantajat, jotka esittävät, että jos oletetaan, että maidontuotannon loppuessa myös rakennukset on annettu vuokralle, tämä merkitsisi melko epätodennäköisen seikan pitämistä annettuna tekijänä, eli että maanviljelijät olisivat muuttaneet muualle saadakseen navetoistaan vaihtoehtoista tuloa. Puhumattakaan siitä, että tällä tavoin menettelemällä ei otettaisi huomioon kuluja, joita aiheutuisi toisen asunnon hankkimisesta.

97. b) Tuotannontekijään työ liittyvä tulo vastaa työaikaa, joka vapautuu eläintenkasvatuksen keskeydyttyä. Tätä tuloa laskiessaan komissio pitää lähtökohtana tuntimäärää, joka olisi ollut tarpeen eläinten kasvattamiseksi sillä hetkellä, kun maidontuotanto keskeytettiin, ja päättelee tämän luvun perusteella sen työtuntimäärän, jonka tuottaja on käyttänyt kunkin lehmän hoitoon, eli 2 496 tuntia vuodessa. Tämä laskelma perustuu tuntimäärään, jonka tuottaja normaalisti käyttää eläintenhoitoon, ja maataloustyöntekijöiden tuntipalkkoihin kyseisenä ajanjak-

sona, jona ne vaihtelivat 14 ja 16 NLG:n välillä seuraavan taulukon mukaisesti:

1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
14,80	15,14	15,46	15,62	15,88

Kantajat eivät kiistä näiden tietojen oikeellisuutta. Asiantuntija sitä vastoin arvioi, että työstä saatua tuloa koskevassa laskelmassa on otettava huomioon myös perheenjäsenten hypoteettisesti tekemä työ.

Kun otetaan huomioon tämä seikka ja käytetään komission ilmoittaman työtuntimäärän keskiarvoa, asiantuntija laskee pääomasta saadun tulon seuraavasta taulukosta ilmenevällä tavalla:

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Mulder					
* Tuottaja	1 241	2 496	2 496	2 496	684
* Perhe	788	1 276	848	514	117
* Tulo (NLG)	30 027	57 108	51 698	47 016	12 721
* NLG/100kg	13,17	12,58	11,39	10,57	10,70
Brinkhoff					
* Tuottaja	2 257	2 392	2 156	1 935	1 597
* Perhe	130	—	—	—	—
* Tulo (NLG)	35 336	36 215	33 332	30 225	25 353
* NLG/100kg	13,32	12,47	11,48	10,62	10,83
Muskens					
* Tuottaja	887	2 496	2 496	2 352	2 162
* Perhe	286	364	101	0	0
* Tulo (NLG)	17 348	43 300	40 150	36 738	34 333
* NLG/100kg	16,44	14,72	13,65	12,74	12,21
Twijnstra					
* Tuottaja	0	2 434	2 496	2 496	205
* Perhe	0	1 947	1 772	1 331	102
* Tulo (NLG)	0	66 332	65 983	59 778	4 883
* NLG/100kg	11,35	11,73	11,38	10,52	10,72

98. Komissio toteaa, että luvut, joihin asiantuntija on nojautunut määrittääkseen (hypoteettisen) työtulon, poikkeavat niistä, joista asianosaiset ovat sopineet. Kantajat puolestaan katsovat, että laskelmassa ei voida ottaa huomioon perheenjäsenten tekemää työtä. Ne väittävät asiantuntijan jättäneen virheellisesti ottamatta huomioon heidän perhetilanteensa eli sen, että Mulderin, Brinkhoffin ja Muskensin lapset olivat tuolloin liian nuoria kyetäkseen työskentelemään perhepiirin ulkopuolella ja että heidän puolisonsa osallistuivat tuotantotoimintaan ainoastaan työskentelemällä muutamia tunteja päivässä, joten heidän mielestään ei ole uskottavaa, että he olisivat voineet työskennellä tilan ulkopuolella ja saada omia tuloja; lisäksi Twijnstralla ei ollut huomioon otettavana ajanjaksona lainkaan perhettä.

kantajat, kuten kuka tahansa muu yrittäjä heidän asemassaan, on käyttänyt näitä navettoja johonkin muuhun toimintaan. On siis kohtuullista sisällyttää tuotannon tekijästä maa-alue saatuun tuloon maa-alueiden lisäksi myös sille rakennetut rakennukset. Työstä saadun tulon osalta asiantuntijan kanta ei sitä vastoin tunnu oikealta. Hän on sisällyttänyt laskelmaan ne tulot, joita tuottajan perheenjäsenet olisivat voineet saada työskentelemällä tilan ulkopuolella; menetellessään näin hän ei ole ottanut huomioon sitä, että tässä tapauksessa kantajien perhetilanteet, jotka on esitetty edellä, eivät olleet sellaisia, että niiden perusteella olisi voitu tilastotiedoista, jotka liittyvät tiettyihin todellisiin tilanteisiin, päättelällä tehdä se oletamus, että perheenjäsenet työskentelevät tilan ulkopuolella.

99. Tuotannon tekijöihin työ ja maa-alue liittyvää tuloa koskevaa komission laskelmaa vastaan asianosaiset eivät ole esittäneet huomautuksia, joten ei ole tarpeen eikä asianmukaista antaa ratkaisua näiden tulojen määrittämisestä. On siis vain toimittava komission näistä tuloista antamien yleistietojen perusteella (jotka koskevat maataloustyöntekijän keskimääräistä kuukausipalkkaa ja kyseiseen ajanjaksoon liittyvää vuokramaan hintaa). On joka tapauksessa mielestäni hyödyllistä esittää muutamia näkökohtia asiantuntijan noudattamasta menetelmästä. Ensinnäkin olen tuotannon tekijän maa-alue osalta samaa mieltä asiantuntijan kanssa siitä, että vuokralle on katsottava annettavan maan lisäksi myös sille rakennetut tilan rakennukset. On nimittäin järkevää olettaa, että

Eriyttäminen eri kansallisten alueiden mukaan

100. Kantajat arvostelevat neuvostoa ja komissiota siitä, että ne eivät ole ottaneet huomioon hypoteettista tuloa koskevaa laskelmaa tehdessään sitä, että eri tuottajien tuottavuus ja samalla kannattavuus vaihtelevat sen jäsenvaltion mukaan, jossa tila sijaitsee, eivätkä tästä syystä ole eriyttäneet hyvitystarjoustaan eri kansallisten alueiden mukaan vaan nojautuneet yksinomaan tilan kokoon. He vetoavat siihen, että toimielinten valitsema laskutapa rankaisee erityisesti alankomaalaisia tuottajia, koska heidän tuottavuutensa on selvästi

Euroopan keskiarvoa korkeampi. Neuvosto muistuttaa tältä osin, että yhteisöjen on vuonna 1992 antamassaan välituomiossa esittänyt, että korvauslaskelman on perustuttava vastaavan tilan kannattavuuteen, että tämä laskelma siis perustuu lähinnä yrityksen kokoon ja että joka tapauksessa jäsenvaltioiden väliset erot heijastuvat myös eri maiden sisällä, koska niissä on alueita, joiden tuottavuus on muiden alueiden tuottavuutta parempi.

101. Olen neuvoston kanssa samaa mieltä ja lisää vielä, että todellisuudessa tähän mennessä esitetyissä laskelmissa on tilanteen mukaan (ks. edellä selvitys maidon hinnasta ja muuttuvista kuluista) otettu huomioon sen alueen tuottavuuden vaikutus, jolla kantajien tila sijaitsee, ja näin ollen alueen vaikutus on seikka, joka on otettu huomioon kantajien tuloa laskettaessa.

Muita vahinkoja koskeva korvausvaatimus, jonka perusteena on a) kansallisen verotuksen progressiivisuus, b) rahan arvon aleneminen ja c) hyvitysluonteiset korot, jotka erääntyvät korvausta suoritettaessa

102. Vuoden 1992 välituomion jälkeen esittämissään kirjelmissä kantajat vaativat, että heille korvauksena kuuluvaa määrää olisi korotettava siten, että siinä otetaan huomioon a) vahinko, joka aiheutuu siitä, että korvauksen kokonaismäärästä kannettavan veron verokanta on korkeampi

kuin se verokanta, jota olisi sovellettu, jos tuloa olisi saatu sääntöjenmukaisesti luopumisajanjakson aikana eli vuosina 1984—1989; b) taloudellinen menetys, joka johtuu guldenin arvon alenemisesta vuodesta 1984 lähtien, jonka aikana neuvoston asetuksella N:o 857/84 kantajia lainvastaisesti estettiin myymästä maitoa, ja lisäksi c) pääoman puuttumisesta johtuva vahinko.

103. Komissio katsoo, ettei tätä vaatimusta, jonka mukaan korvauksen suuruutta määritettäessä olisi otettava huomioon edellä a), b) ja c) kohdassa tarkoitettut tekijät, voida ottaa tutkittavaksi. Se vetoaa siihen, että tätä vaatimusta ei ollut nimenomaisesti esitetty kannekirjelmässä, joten se on uusi vaatimus ja sellaisena se on jätettävä tutkimatta, kuten työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdassa määrätään. Komissio ja neuvosto vetoavat myös toiseen perusteeseen, jonka vuoksi vaatimus olisi jätettävä tutkimatta ja jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin oli vuoden 1992 tuomiossa jo tehnyt korkolaskelman tuomion julistamispäivän jälkeiseltä ajalta, joten muiden korkojen laskemista vahingon ja tuomion julistamisen väliseltä ajalta koskevaa vaatimusta on pidettävä vanhentuneena.

Tämä oikeudenkäyntiväite ei ole perusteltu. On päinvastoin katsottava, että toisin kuin toimielimet väittävät, kantajat olivat vaatineet asiassa C-104/89 jättämässään kannekirjelmässä ”vahingonkorvausten mak-

samispäivään asti laskettavaa 8 prosentin laillista vuotuista korkoa”, joten he viittasivat tuomion julistamista edeltäneeseen ja siis myös vahingon määrittämistä edeltäneeseen ajanjaksoon. Pidän perusteettomana myös sitä vastaajina olevien toimielinten esittämää oikeudenkäyntiväitettä, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin olisi vuoden 1992 tuomiossa jo hylännyt tämän vaatimuksen. Vuoden 1992 tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on käsittäakseni antanut ratkaisun yksinomaan viivästyskoroista (viivästyskorot, joihin 35 kohdassa nimenomaisesti viitataan) ratkaisematta aikaisempaan ajanjaksoon liittyviä korkoja koskevaa vaatimusta, vaikka se oli esitetty. Ei siis ole mahdotonta määrätä muista laillisista koroista, jotka eivät liity niiden korvausten viivästyneeseen suorittamiseen, jotka yhteisö on velvoitettu maksamaan, vaan nimenomaan tarpeeseen palauttaa niiden määrien todellinen arvo, joihin kantajilla on oikeus.

104. Tutkin siis seuraavassa erikseen eri vaatimusten asiasisältöä. Ensimmäinen vaatimus a) koskee mahdollista korvauksen määrään sovellettavan verotuksen progressiivisuudesta johtuvaa vahinkoa sillä perusteella, että verokanta olisi korkeampi kuin se, jota olisi pitänyt soveltaa vuosiin 1984—1989 liittyviin (hypoteettisiin) tuloihin. Tämä ero johtuu siitä, että normaalitilanteessa eli siinä tilanteessa, että tulot olisivat jakautuneet ajallisesti tasaisesti, verotus — joka on progressiivinen — olisi pitänyt laskea eri ajanjaksoihin liittyvien tulon osien mukaan, kun taas siinä tilanteessa, että korvaus kattaa koko ajanjakson 1984—1989 ja maksetaan kerta-suorituksena, verokanta lasketaan tästä suuremmasta määrästä, jolloin vero on

määrältään suurempi kuin eri vuosiin liittyvien verojen summa olisi ollut. Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Todellisuudessa menetyksiä, joita eri kansallisissa oikeusjärjestyksissä säädettyjen verojen kantamisesta saattaa aiheutua, ei voida ottaa huomioon laskettaessa EY:n perustamissopimuksen 215 artiklan toiseen kohtaan perustuvan vahingonkorvauksen määrää, koska niitä ei ole aiheuttanut toimielinten lainvastainen menettely vaan ne johtuvat kansallisten viranomaisten menettelystä.²⁰

105. Vaatimukset b) ja c) koskevat rahan arvon alenemisen huomioon ottamista ja hyvitysluonteisia korkoja, ja siinä yhteydessä kantajat vaativat 5,5 prosentin koron soveltamista vuodesta 1984 lähtien. Tältä osin on heti aluksi todettava, että sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vahinkoa kärsineellä on oikeus täyteen korvaukseen omaisuudestaan. Siinä tapauksessa, että korvauksen kokonaismäärä määritetään vahingon syntymispäivään nähden, kuten tässä tapauksessa, on otettava huomioon ajan kulumisen vaikutus vahinkoa kärsineelle maksettavaan määrään. On siis välttämätöntä, että korvauksen nimellismäärää korotetaan vahinkotapahtuman ja korvauksen suorittamisen välillä tapahtuneen rahan arvon mahdollisen alenemisen

20 — Kysymys ei ole myöskään uusi. Jo asiassa T-459/93, Siemens v. komissio, 8.6.1995 antamassaan tuomiossa (Kok. 1995, s. II-1673) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lainvastaisten valtiontukien palauttamisesta, että ”komission ei valtiontukien takaisinperimisestä koskeissa päätöksissään pidä laskea verotuksen vaikutusta takaisinperittävään tuen määrään, koska tämä laskutoimitus kuuluu kansallisen oikeuden soveltamisalaan, vaan komission on amastaan osoitettava takaisinperittävä bruttomäärä” (83 kohta).

huomioon ottamiseksi.²¹ Tämä korotus voidaan toteuttaa maksamalla vahinkoa kärsineille korvauksen perusmäärästä laskettavaa korkoa vahingon syntymispäivästä lähtien korvauksen määränneen tuomion julistamispäivään saakka. On muistettava, että tässä tapauksessa jo vuoden 1992 tuomiossa määrättiin kantajille maksettavista viivästyskoroista tuomion julistamispäivästä todelliseen maksupäivään saakka.

Jotta voitaisiin määrittää tässä tapauksessa korkokanta ja soveltaa sitä, todettakoon, että hintaindeksin keskimääräinen vaihtelu Alankomaissa oli vuosina 1984—1988 Eurostatin tietojen mukaan 1,85 prosenttia. Tästä syystä lienee järkevää ja kohtuullista, että koska korvauksen kokonaismäärä koskee taloudellisia menetyksiä, joita kantajille on aiheutunut vähitellen kaikkien niiden markkinointivuosien aikana, joiden osalta heille ei ole myönnetty maitokiintiötä, eli vähitellen vuosien 1984—1989 aikana, korot vahvistetaan keskiarvon alapuolella olevalle tasolle, jossa otetaan nimenomaisesti huomioon kantajille aiheutuneiden vahinkojen syntyminen vähitellen. Pidän siis kohtuullisena, että korvauksen perusmäärää korotetaan kiinteällä 1,3 prosentin korolla siitä päivästä lähtien, jona heiltä on lainvastaisesti

evätty maidontuotantokiintiö ja joka on sama päivä kuin se, jona kantajien luopumissitoumus päättyi — eli 1.10.1984 Mulderin osalta, 1.5.1984 Brinkhoffin osalta, 1.1.1985 Muskensin osalta ja 1.1.1985 Twijnstran osalta — välituomion julistamispäivään 19.5.1992 saakka, josta lähtien maksettavaksi tulevat juoksevat viivästyskorot 8 prosentin korkokannalla yhteisöjen tuomioistuimen aikaisemman ratkaisun mukaisesti.

Tällä toimenpiteellä kohtuusnäkökohtien mukaisesti tyhjentyvän näytön puuttuessa tehty korotus ei korvaa ainoastaan rahan arvon alenemisen vaikutuksia vaan myös pääoman puuttumisesta mahdollisesti aiheutuneet menetykset. Tästä syystä korotuksen on katsottava sisältävän ne hyvitysluonteiset korot, joita asianomaiset ovat nimenomaisesti vaatineet.

Mulderille maksettava korvaus

106. Mulder ilmoittaa 4.6.1997 päivätyssä kirjelmässään vaativansa 703 090 NLG:n suuruista vahingonkorvausta. Tämän ilmoituksen on katsottava kumoavan ja korvaavan aiemmat määriltään erisuuruiset vaatimukset.

107. Vuosina 1984—1988 maidontuotannon puuttuessa saatujen korvaavien tulojen osalta kantaja on ilmoittanut esittämänsä asiantuntijalausannon tukemana

21 — Ks. asia C-308/87, Grifoni v. Euratom, tuomio 3.2.1994 (Kok. 1994, s. I-341). Muistutan tässä yhteydessä, että vaikka jäsenvaltioille yhteisen periaatteen mukaan vahingoitetun omaisuuden palauttamiseksi ennalleen on otertava huomioon myös vahingot, joita pääoman puuttuminen on aiheuttanut vahinkotapahtumasta alkaen, tällaista ennalleenpalauttamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt ovat hyvin erilaisia: tietyissä jäsenvaltioissa koronmaksu ja päivä, josta alkaen korkoa maksetaan, jätetään tuomioistuimen harkintavaltaan, toisissa korot juoksevat joko velalliselle annettavasta maksukehoituksesta tai tuomion julistamispäivästä lähtien, tai ne saattavat vaihdella näiden korkojen kohteen mukaan (ks. julkisasiamies Capotortin ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa 64/76 ja 113/76, 167/78 ja 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79, Dumortier ym. v. neuvosto, tuomio 19.5.1982, Kok. 1982, s. 1733, ja julkisasiamies Tesauron ratkaisuehdotus edellä mainitussa asiassa Grifoni v. Euratom).

(ks. 18.6.1993 esitettyjen huomautusten liite) myyneensä hyvin alhaiseen hintaan ennen vuotta 1984 kasvattamansa karjan ja omistautuneensa teuraseläinten ja nimenomaisesti lampaiden, lypsylehmien ja sonnien kasvatukseen, koska hänelle ei ollut

myönnetty maitokiintiötä vuosille 1984—1988. Vuoden 1992 tuomion jälkeen esitetyissä kirjelmissä kantaja on ilmoittanut korvaaviin tuloihin liittyvinä yleistietoina seuraavasta taulukosta ilmenivät luvut:

Mulder	1984	1985	1986	1987
Toteutunut korvaava toiminta				
Tulot	22,21	24,38	36,04	22,03
Kulut	-10,04	-11,00	-11,43	-9,18
Jäännös	12,17	13,38	16,40	12,85

108. Komission kantajalle Mulder tarjoaman korvauksen kokonaismäärä on

50 579,15 NLG. Se perustuu seuraaviin tietoihin:

Mulder	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
1. Maidontuotannosta saatu tulo					
Tulot:					
= maidon myynti meijeriin	73,47	73,98	74,36	76,69	79,93
= vasikoiden ja teuraslehmien myynti	18,11	18,63	19,46	20,27	21,12
Yhteensä	91,58	92,61	93,82	96,96	101,05
Vähennykset:					
= muututtavat kulut, mm. rehu	52,65	53,37	48,58	42,55	40,92
= työntekijöiden palkat (3 924 tuntia)	21,87	22,15	22,16	22,41	23,11
Bruttokate	17,06	17,09	23,08	32,00	37,02
2. Vaihtoehtoisesta toiminnasta saatu tulo, joka koostuu käytetyistä tuotannon tekijöistä saadusta tulosta					
= pääoma	8,51	8,51	8,51	8,51	8,51
= maa-alue	4,41	4,49	4,74	4,97	4,85
= työ	7,86	8,15	8,32	8,41	8,55
Tuotannon tekijöistä saatu tulo yhteensä	20,78	21,15	21,57	21,89	21,91
3. Korvattava määrä sen jälkeen kun tuotannon tekijöistä saatu tulo on vähennetty 1 kohdassa tarkoitettua tuotannon bruttokatteesta					
	—	—	1,51	10,11	15,11
4. Neuvoston tarjoama hyvitys					
	19,16	21,63	18,93	19,34	23,90
Korvaus (+/-) 100 maitokiloilta	+19,16	+21,63	+17,42	+9,23	+8,79

109. Asiantuntijan laskema Mulderille on 475 767 NLG. Se on laskettu seuraavien tietojen perusteella:

Mulder	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	Yhteensä
Maidon myynti	177 582	358 536	357 628	358 393	101 779	
Lehmien ja vasikoiden myynti	29 024	62 840	62 606	52 012	13 561	
Tulot	206 606	421 376	420 234	410 405	115 340	
Muuttuvat kulut	(110 228)	(217 393)	(204 859)	(176 763)	(47 080)	
Ulkopuolisesta työvoimasta aiheutuneet kulut	—	—	—	—	—	
Maidontuotannosta saatu kate	96 378	203 983	215 375	233 642	68 260	817 638
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomasta saatu tulo	(4 256)	(8 478)	(12 367)	(13 108)	(3 646)	
— Maa-alueesta saatu tulo	(13 367)	(26 508)	(26 640)	(27 335)	(7 596)	
— Työstä saatu tulo	(30 027)	(57 108)	(51 698)	(47 016)	(12 721)	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	(47 650)	(92 094)	(90 705)	(87 459)	(23 963)	(341 871)
Menetetty voitto	48 728	111 889	124 670	146 183	44 297	475 767

110. Tähän mennessä esitettyjen huomautusten sekä hypoteettisen tulon ja (hypoteettisen) vaihtoehtoisen tulon eri tekijöi-

den osalta tehtyjen päätelmien perusteella²² tulojen kokonaismäärä edellisenä ajanjaksona eli 1.10.1984—1.8.1988 oli

22 — Jotta voitaisiin arvioida eri eräiä, jotka vaikuttavat korvauksen määrittämiseen, on esitettävä vielä lyhyesti ne lähteet, joista määrittämistä varten tarvittut tiedot on otettu.

a) Hypoteettinen tulo

— maidon myynnistä ja teuraslehmien ja vasikoiden myynnistä saatu (brutto)tulo: tiedot perustuvat asiantuntijalausuntoon (s. 20 ja 28) lukuun ottamatta tiettyjä puhtaasti numeerisia muutoksia, jotka johtuvat useista tekijöistä: a) vaikka asiantuntija on ilmoittanut oikeat alkutiedot Mulderin markkinointivuoden 1984/1985 osalta, hän on laskenut virheellisesti ensimmäisen markkinointivuoden päivien lukumäärän, joka ei ole 100 vaan 122. Tämän poikkeaman vuoksi laskelmassa huomioon otetut maitomäärät eroavat toisistaan ja näin ollen myös hypoteettinen tulo on erilainen; b) Brinkhoffin markkinointivuoden 1988/1989 osalta asiantuntija viittaa maidontuotannon todelliseen uudelleenaloittamiseen liittyvään tietoon — ja siis korvauksen laskemista varten huomioon otetun ajanjakson päätepisteeseen — joka ei ole sama kuin se, johon tässä ratkaisuehdotuksessa nojautaan (ks. asiantuntijalausannon 20 kohta); c) Twijnstran markkinointivuoden 1988/1989 osalta on puolestaan tehty virhe niiden päivien lukumäärässä, joina maitoa ei todellisuudessa ole tuotettu, sillä vaikka asiantuntija on ilmoittanut päivien lukumääräksi 30, joka on oikea, hän on tämän jälkeen laskenut maitomäärän päivien eri kokonaismäärien perusteella;

— muutuvien kulujen osalta on käytetty tietoja, jotka on otettu kantajien 4.6.1997 päivätyn kirjelmän liitteestä LEI:n asiantuntijalausunnosta, johon on tehty numeerisia muutoksia, jotka johtuvat siitä, että LEI on laskenut eri markkinointivuosien kokonaistiedot nojau-

tuen asiantuntijan viitemääriä koskeviin ilmoituksiin ja siten juuri mainitsemiini laskuvirheisiin.

b) Vaihtoehtoiset tulot

Huomioon otetut tiedot ovat suurimmaksi osaksi asiantuntijan antamia tietoja, joihin on kuitenkin tehty tiettyjä korjauksia aina kun asiantuntijan noudattamasta laskentatavasta on poikettu. Erityisesti laskettaessa kaikista tuotannon tekijöistä saatua tuloa vahingonkorvauksen laskemisessa huomioon otetun ajanjakson ensimmäisen ja viimeisen markkinointivuoden osalta kokonaistuloa on aina vähennetty prosenttimäärällä, joka vastaa tämän ajanjakson ulkopuolelle jätettyjen markkinointivuosien päivien määrää. Lisäksi:

— tuotannon tekijän pääoma osalta kulutuslaintojen nousuprosentista vuosina 1984—1989 ei ole vähennetty paikallisten säästöpankkien tarjoamaa korkoprosenttia (jota siis on sovellettava peruspääomaan sen tuottaman tulon määrittämiseksi);

— tuotannon tekijän työ osalta perheenjäsenten hypoteettisia tuloja ei ole otettu huomioon, mistä syystä tunti-palkkojen keskiarvo, josta asianosaiset olivat sopineet, on kerrottu ainoastaan nollalla tuntimäärällä, jotka vastaavat yksinomaan tuottajan työaikaa;

— tuotannon tekijän maa-alue osalta on otettu huomioon asiantuntijalausannon sivulla 41 ilmoitetut keskimääräiset vuokratuotot, jotka on kerrottu maidontuotantoon tarkoitettujen maa-alueiden hehtaaramäärällä, sellaisina kuin kantajat Mulder, Brinkhoff ja Muskens ovat ne ilmoittaneet 18.6.1993 päivätyn kirjelmän liitteessä esitetyn asiantuntijalausannon sivulla 4. Twijnstran ilmoittama maa-alueen koko vaikuttaa epätodennäköiseltä (30 ha), joten asiantuntijan antama tieto (54 ha) on otettu huomioon.

630 416 NLG, ja siinä on otettu huomioon seuraavassa taulukossa esitetyt tiedot:

Mulder	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89 ²	Yhteensä
Maidon myynti	178 207 ¹	358 311 ¹	359 648 ¹	364 043 ¹	126 909 ¹	
Lehmien ja vasikoiden myynti	29 024	62 840	62 606	52 012	17 310	
Yhteensä	207 231	421 151	422 254	416 055	144 219	
Muuttuvat kulut	96 382	190 843	174 300	148 802	55 929	
Hypoteettinen tulo	110 849	230 308	247 954	267 253	88 290	
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomasta saatu tulo	7 512	12 947	12 747	11 965	4 894	
— Maa-alueesta saatu tulo	14 470	30 038	30 314	32 154	10 398	
— Työstä saatu tulo	18 366	38 588	37 789	38 987	13 069	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	40 348	81 573	80 850	83 106	28 361	
Menetetty voitto	70 501	148 735	167 104	184 147	59 929	630 416

¹⁾ Määrää on muurettu asiantuntijan suullisessa käsittelyssä antamien tietojen mukaisesti (vuodelta 1988/1989 vähennys on kiinteämääräinen).

²⁾ Asiantuntijan ilmoittamia määriä ja muuttuvien kulujen osalta LEI:n ilmoittamia määriä on korjattu niiden huomautusten mukaisesti, joita on esitetty tässä laskelmassa huomioon otetusta markkinointivuodesta 1988/1989, joka poikkeaa asiantuntijan ilmoittamasta ajanjaksosta, johon myös LEI:n laskelma perustuu.

Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että koska määrä, jonka kantaja on ilmoittanut todelliseksi korvaaviksi tuloiksi, oli pienempi kuin hypoteettiset korvaavat tulot, sitä ei ole otettu huomioon korvauslaskelmassa. Tästä syystä sen kokonaismäärä, kun otetaan huomioon eri markkinointivuosiin liittyvien hypoteettisten ja vaihtoehtoisten tulojen välinen ero, on 630 416 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 1.10.1984 alkaen 19.5.1992 saakka, jolloin viivästyskorot alkavat juosta 8 prosentin vuotuisella korkokannalla todelliseen maksupäivään saakka.

Brinkhoffille maksettava korvaus

111. Brinkhoff ilmoittaa 4.6.1997 päivätyssä kirjelmässään vaativansa 570 020 NLG:n suuruista vahingonkorvausta. Tämän ilmoituksen on katsottava kumoavan ja korvaavan aiemmat määriltään erisuuruiset vaatimukset.

112. Brinkhoff ilmoitti vuoden 1992 tuomion julistamisen jälkeen esittämissään kirjelmissä harjoittaneensa useita erilaisia

toimintoja korvauksen määrittämiseksi merkityksellisen ajanjakson aikana eli vuosina 1984—1989: hän otti hoitoonsa nuorta karjaa, myi tuorerehua, toimi kuorma-autonkuljettajana ja perusti yrityksen, joka määritteli yleisesti aliurakointiyritykseksi. Kaiken tämän työskentelyn ansiosta hän saavutti vuosina 1984, 1985 ja 1986 tulot, jotka ylittävät vastaajina olevien toimielinten esittämän menetelmän perusteella lasketun hypoteettisen tulon. Komissio katsoo näin ollen, että ensimmäisiltä kolmelta vuodelta on otettava huomioon todelliset vaihtoehtoiset tulot, kun taas markkinointivuosilta 1987/1988 ja 1988/1989 on sovellettava hypoteettisia vaihtoehtoisia tuloja koskevia tietoja. Kantaja väittää, että kahtena viimeisenä markkinointivuonna 1987 ja 1988 saavutettu suhteellisesti heikompi taso johtui useasta samaan aikaan vaikutta-

neesta tekijästä ja erityisesti a) siitä, että viljelty maissi oli pilaantunut, mikä osoittaa sen, että hänen maitaan ei voitu enää käyttää viljelyyn vaan ainoastaan karjankasvatukseen; b) siitä, että lisämaksun käyttöönotto oli aiheuttanut karjan vähenemisen maidontuotantoon omistautuneilla tiloilla ja siis nuorten eläinten ja rehun kysynnän alenemisen; ja c) siitä, että aliurakointiyrityksen toimintaa varten olisi ensivaiheen jälkeen ollut tarpeen uusia käytettyjä ajoneuvoja ja lisätä niiden määrää, mitä hän ei ollut kyennyt tekemään, koska hänellä ei ollut ollut riittävästi käyttövaroja. Kantajan vuoden 1992 tuomion jälkeen esittämässään kirjelmässä antamien tietojen mukaan korvaavien tulojen kokonaismäärä vuosilta 1984—1987 ilmenee seuraavasta taulukosta:

Brinkhoff	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88
Toteutunut korvaava toiminta				
Tulot	41,40	38,76	36,04	17,69
Kulut	-10,60	-7,14	-9,18	-6,93
Jäännös	30,80	31,62	26,86	10,76

113. Komission kantajalle Brinkhoff tarjoaman korvauksen kokonaismäärä on 109 675,55 NLG. Se perustuu seuraaviin tietoihin:

Brinkhoff	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
1. Maidontuotannosta saatu tulo					
Tulot:					
= maidon myynti meijerille	73,47	73,98	74,36	76,69	79,93
= vasikoiden ja teuraslehmien myynti	16,15	16,60	17,34	18,06	18,82
Yhteensä	89,62	90,58	91,70	94,75	98,75
Vähennykset:					
= muuttuvat kulut, mm. rehu	49,07	49,74	45,28	39,66	38,14
= työntekijöiden palkat	12,80	12,97	12,97	13,11	13,53
Bruttokate	27,75	27,87	33,45	41,98	47,08
2. Vaihtoehtoisesta toiminnasta saatu tulo, joka koostuu käytetyistä tuotannon tekijöistä saadusta tulosta					
= pääoma	7,58	7,58	7,58	7,58	7,58
= maa-alue	4,11	4,18	4,42	4,63	4,51
= työ	12,29	12,74	13,01	13,15	13,37
Tuotannon tekijöistä saatu tulo yhteensä	23,98	24,50	25,01	25,36	25,46
3. Korvattava määrä sen jälkeen kun tuotannon tekijöistä saatu tulo on vähennetty kohdassa 1 tarkoitettusta tuotannon bruttokatteesta	3,77	3,37	8,44	16,62	21,62
4. Neuvoston tarjoama hyvitys	19,16	21,63	18,93	19,34	23,90
Korvaus (+/-) 100 maitokilolta	+15,39	+18,26	+10,49	+2,72	+2,28

114. Asiantuntijan laskema Brinkhoffille on 386 891 NLG. Tämä perustuu seuraavaksi maksettavan korvauksen kokonaismäärä viin tietoihin:

Brinkhoff	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	Yhteensä
Maidon myynti	206 031	230 997	229 995	228 226	201 386	
Lehmien ja vasikoiden myynti	34 976	38 949	39 677	33 373	27 349	
Tulot	241 007	269 946	269 672	261 599	228 735	
Muuttuvat kulut	(129 716)	(137 859)	(132 080)	(113 633)	(93 828)	
Ulkopuolisesta työvoimasta aiheutuneet kulut	—	—	—	—	—	
Maidontuotannosta saatu kate	111 291	132 087	137 592	147 966	134 907	663 843
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomasta saatu tulo	(5 008)	(5 486)	(8 002)	(8 482)	(7 267)	
— Maa-alueesta saatu tulo	(15 731)	(16 764)	(17 129)	(17 525)	(15 097)	
— Työstä saatu tulo	(35 336)	(36 215)	(33 332)	(30 225)	(25 353)	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	(56 075)	(58 465)	(58 463)	(56 232)	(47 717)	(276 952)
Menetetty voitto	55 216	73 622	79 129	91 734	87 190	386 891

115. Tähän mennessä esitettyjen huomautusten sekä hypoteettisen tulon ja (hypoteettisen) vaihtoehtoisen tulon eri tekijöiden osalta tehtyjen päätelmien perusteella²³ tulojen kokonaismäärä huomioon otettavana ajanjaksona eli 5.5.1984—31.12.1988 oli 363 908 NLG. Edellä esitetyn perusteella kantajan ilmoit-

tama todellisten korvaavien tulojen määrä otetaan huomioon vain kolmelta ensimmäiseltä markkinointivuodelta eli vuosilta 1984—1987, koska nämä tulot ylittävät hypoteettiset korvaavat tulot, kun taas kahdelta viimeiseltä markkinointivuodelta on otettava huomioon hypoteettisesti lasketut vaihtoehtoiset tulot. Eri markki-

23 — Ks. täältä osin alaviite 22.

nointivuosiin liittyvät yleistiedot ilmenevät seuraavasta taulukosta:

Brinkhoff	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89 ²	Yhteensä
Maidon myynti	207 279 ¹	230 699 ¹	230 718 ¹	232 360 ¹	160 994 ¹	
Lehmien ja vasikoiden myynti	34 976	38 949	39 677	33 373	20 505	
Yhteensä	242 255	269 648	270 395	265 733	181 499	
Muuttuvat kulut	113 422	121 022	112 377	95 658	64 212	
Hypoteettinen tulo	128 833	148 626	158 018	170 075	117 287	
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomasta saatu tulo	8 928	8 377	8 248	7 742	6 525	
— Maa-alueesta saatu tulo	15 600	17 631	17 793	18 873	18 495	
— Työstä saatu tulo	33 403	36 214	33 331	30 224	25 360	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	57 931	62 222	59 372	56 839	50 380	
Todelliset vaihtoehtoiset tulot	82 237	92 927	76 548			
Menetetty voitto	46 596	55 699	81 470	113 236	66 907	363 908

¹⁾ Määrä on muutettu asiantuntijan suullisissa käsittelyssä antamien tietojen mukaisesti (vuodelta 1988/1989 vähennys on kiinteämääräinen).

²⁾ Asiantuntijan ilmoittamia määriä ja muuttuvien kulujen osalta LEI:n ilmoittamia määriä on korjattu niiden huomautusten mukaisesti, joita on esitetty tässä laskelmassa huomioon otetusta markkinointivuodesta 1988/89, joka poikkeaa asiantuntijan ilmoittamasta ajanjaksosta, johon myös LEI:n laskelma perustuu.

Tästä syystä korvauksen kokonaismäärä, kun otetaan huomioon eri markkinointivuosiin liittyvien hypoteettisten ja vaihtoehtoisten tulojen välinen ero, on 363 908 NLG, johon lisätään 1,3 pro-

sentin korko 5.5.1984 alkaen 19.5.1992 saakka, jolloin viivästyskorot alkavat juosta 8 prosentin vuotuisella korkokannalla todelliseen maksupäivään saakka.

Muskensille maksettava korvaus

116. Muskens ilmoittaa 4.6.1997 päivätyssä kirjelmässään vaativansa 535 762 NLG:n suuruista vahingonkorvausta. Tämän ilmoituksen on katsottava korvaavan aiemmat määriltään erisuuruiset ilmoitukset.

117. Muskens on käyttänyt maa-alueitaan erilaisiin viljelystarkoituksiin ja saanut vuosina 1984—1986 kuukausittain 8 000/9 000 NLG:n liikevaihdon. Komissio katsoo sen vuoksi, että vuodelta 1984 on otettava huomioon korvausta laskettaessa todellinen tulo eikä teoreettista tuloa, koska ensin mainittu on jälkimmäistä suurempi. Muskens kiistää tämän laskutavan oikeellisuuden ja korostaa, että huomioon otetut luvut kuvaavat huomioon otettujen kolmen vuoden liikevaihtoa eivätkä tuloa. Välituomion julistamisen jälkeen esitetyissä kirjelmissä hän ilmoittaa eri markkinointivuosiin liittyvät korvaavat tulot seuraavasta taulukosta ilmenevällä tavalla:

Muskens	1984	1985	1986	1987
Toteutunut korvaava toiminta				
Tulot	48,79	35,30	44,29	33,65
Kulut	-14,51	-19,31	-20,31	-21,25
Jäännös	34,28	15,99	23,98	12,40

118. Komission kantajalle Muskens tar- 120 090,83 NLG. Se perustuu seuraaviin
joaman korvauksen kokonaismäärä on tietoihin:

Muskens	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
1. Maidontuotannosta saatu tulo					
Tulot:					
= maidon myynti meijerille	73,47	73,98	74,36	76,69	79,93
= vasikoiden ja teuraslehmien myynti	15,68	16,12	16,84	17,54	18,28
Yhteensä	89,15	90,10	91,20	94,23	98,21
Vähennykset:					
= muuttuvat kulut, mm. rehu	50,18	50,87	46,30	40,56	39,01
= työntekijöiden palkat	12,08	12,23	12,24	12,37	12,76
Bruttokate	26,89	27,00	32,66	41,30	46,44
2. Vaihtoehtoisesta toiminnasta saatu tulo, joka koostuu käytetyistä tuotannon tekijöistä saadusta tulosta					
= pääoma	7,36	7,36	7,36	7,36	7,36
= maa-alue	4,20	4,49	4,74	4,97	4,49
= työ	12,13	12,58	12,85	12,98	13,20
Tuotannon tekijöistä saatu tulo yhteensä	23,69	24,43	24,95	25,91	25,05
3. Korvattava määrä sen jälkeen kun tuotannon tekijöistä saatu tulo on vähennetty kohdassa 1 tarkoitetusta tuotannon bruttokatteesta	3,20	2,57	7,71	15,99	21,42
4. Neuvoston tarjoama hyvitys	19,16	21,63	18,93	19,34	23,90
Korvaus (+/-) 100 maitokilolta	+15,96	+19,06	+11,22	+3,35	+2,48

119. Asiantuntijan laskema Muskensille on 318 938 NLG. Tämä perustuu seuraavaksi maksettavan korvauksen kokonaismäärä viin tietoihin:

Muskens	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	Yhteensä
Maidon myynti	80 978	226 762	231 292	229 374	230 821	
Lehmien ja vasikoiden myynti	13 737	38 949	34 239	37 075	33 090	
Tulot	94 715	265 711	265 531	266 449	263 911	
Muuttuvar kulut	(52 935)	(142 055)	(138 118)	(125 222)	(116 258)	
Ulkopuolisesta työvoimasta aiheutuneet kulut	—	—	—	—	—	
Maidontuotannosta saatu kate	41 780	123 656	127 413	141 227	147 653	581 729
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomasta saatu tulo	(1 967)	(5 486)	(8 002)	(8 482)	(8 611)	
— Maa-alueesta saatu tulo	(4 530)	(13 153)	(12 525)	(13 542)	(14 624)	
— Työstä saatu tulo	(17 348)	(43 300)	(40 150)	(36 738)	(34 333)	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	(23 845)	(61 939)	(60 677)	(58 762)	(57 568)	(262 791)
Menetetty voitto	17 935	61 717	66 736	82 465	90 085	318 938

120. Tähän mennessä esitettyjen huomautusten sekä hypoteettisen tulon ja (hypoteettisen) vaihtoehtoisen tulon eri tekijöiden osalta tehtyjen päätelmien perusteella²⁴ tulojen kokonaismäärä huomioon otettavana ajanjaksona eli 22.11.1984—29.3.1989 oli 445 563 NLG. Edellä esitetyn perusteella kantajan ilmoittama todellisten korvaavien tulojen määrä

otetaan huomioon vain markkinointivuodelta 1986/87, koska nämä tulot ylittävät hypoteettiset korvaavat tulot. Kolmelta viimeiseltä markkinointivuodelta on otettava huomioon hypoteettisesti lasketut vaihtoehtoiset tulot. Eri markkinointivuosiiin liittyvät yleistiedot ilmenevät seuraavasta taulukosta:

Muskens	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	Yhteensä
Maidon myynti	81 073 ¹	227 895 ¹	231 983 ¹	231 213 ¹	233 773 ¹	
Lehmien ja vasikoiden myynti	13 737	38 949	34 239	37 075	33 090	
Yhteensä	94 810	266 844	266 222	268 288	266 863	
Muuttuvat kulut	38 975	111 115	102 577	97 657	91 654	
Hypoteettinen tulo	55 835	155 729	163 645	170 631	175 209	
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomatulo	3 472	8 377	8 248	7 742	9 597	
— Maa-alueesta saatu tulo	5 460	16 182	15 312	15 341	16 733	
— Työstä saatu tulo	13 127	37 789	38 588	36 738	34 332	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	22 059	62 348	62 148	59 821	60 662	
Todelliset vaihtoehtoiset tulot			70 596 ²			
Menetetty voitto	33 776	93 381	93 049	110 810	114 547	445 563

¹⁾ Määrää on muutettu asiantuntijan suullisessa käsittelyssä antamien tietojen mukaisesti (vuodelta 1988/1989 vähennys on kiinteämääräinen).

²⁾ Kantaja ilmoittaa korvaavat tulot kalenterivuosiokohtaisesti. Kohtuusperiaatteen mukaisesti on pidetty asianmukaisena ottaa mukaan vuotta 1986 koskevat tiedot markkinointivuodelta 1986/87 maksettavaa korvausta laskettaessa.

Tästä syystä korvauksen kokonaismäärä, kun otetaan huomioon eri markkinointivuosiiin liittyvien hypoteettisten ja vaihto-

ehtoisten tulojen välinen ero, on 445 563 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 22.11.1984 alkaen 19.5.1992 saakka, jolloin viivästyskorot alkoivat juosta 8 prosentin vuotuisella korkokannalla todelliseen maksupäivään saakka.

24 — Ks. tältä osin alaviite 22.

Twijnstralle maksettava korvaus

121. Twijnstra ilmoittaa 4.6.1997 päivätyssä kirjelmässään vaativansa 751 141 NLG:n suuruista vahingonkorvausta. Tämän ilmoituksen on katsottava

korvaavan aikaisemmat määrältään poikkeavat ilmoitukset. Twijnstra ilmoittaa omistautuneensa tilallaan eri tuotteiden viljelyyn ja saaneensa keskimäärin 9 000 NLG:n liikevaihdon kuukaudessa eli jäljempänä ilmoitetun kokonaistulon:

Twijnstra	1985/86	1986/87	1987/88
Toteutunut korvaava toiminta			
Tulot	-18,59	-18,25	-15,34
Kulut	-6,59	-4,39	-6,20
Jäännös	12,00	13,86	9,14

122. Komission kantajalle Twijnstra tarjottu korvauksen kokonaismäärä on 317 299,20 NLG. Se perustuu seuraaviin tietoihin:

Twijnstra	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
1. Maidontuotannosta saatu tulo					
Tulot:					
= maidon myynti meijerille	73,47	73,98	74,36	76,69	79,93
= vasikoiden ja teuraslehmien myynti	15,25	15,68	16,38	17,06	17,78
Yhteensä	88,72	89,66	90,74	93,75	97,71
Vähennykset:					
= muuttuvat kulut, mm. rehu	38,27	38,79	35,31	30,93	29,75
= työntekijöiden palkat	19,23	19,47	19,48	19,69	20,31
Bruttokate	31,22	31,40	35,95	43,13	47,65
2. Vaihtoehtoisesta toiminnasta saatu tulo, joka koostuu käytetyistä tuotannontekijöistä saadusta tulosta					
= pääoma	7,16	7,16	7,16	7,16	7,16
= maa-alue	3,20	3,26	3,44	3,60	3,51
= työ	6,16	6,38	6,52	6,59	6,70
Tuotannontekijöistä saatu tulo yhteensä	16,52	16,80	17,12	17,35	17,37
3. Korvattava määrä sen jälkeen kun tuotannontekijöistä saatu tulo on vähennetty kohdassa 1 tarkoitettusta tuotannon bruttokatteesta	14,70	14,60	18,83	25,78	30,28
4. Neuvoston tarjoama hyvitys	19,16	21,63	18,93	19,34	23,90
Korvaus (+/-) 100 maitokiloilta	+4,46	+7,03	+0,10	-6,44	-6,38

123. Asiantuntijan laskema Twijnstralle on 517 186 NLG. Se perustuu seuraaviin maksettavan korvauksen kokonaismäärä tietoihin:

Twijnstra	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	Yht.
Maidon myynti	—	449 845	462 493	461 762	39 078	
Lehmien ja vasikoiden myynti	—	78 076	79 467	65 984	5 114	
Tulot	—	527 921	541 960	527 746	44 192	
Muuttuvat kulut	—	(268 920)	(261 465)	(224 741)	(18 070)	
Ulkopuolisesta työvoimasta aiheutuneet kulut	—	(7 658)	—	—	—	
Maidontuotannosta saatu kate	—	251 343	280 495	303 005	26 122	860 965
Vaihtoehtoiset tulot	—	(10 118)	-15 131)	(16 038)	(1 338)	
— Pääomasta saatu tulo	—	(32 701)	(33 909)	(34 660)	(2 908)	
— Maa-alueesta saatu tulo	—	(66 332)	(65 983)	(59 778)	(4 883)	
— Työstä saatu tulo	—					
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	—	(109 151)	(115 023)	(110 476)	(9 129)	(343 779)
Menetetty voitto	—	142 192	165 472	192 529	16 993	517 186

124. Tähän mennessä esitettyjen huomautusten sekä hypoteettisen tulon ja (hypoteettisen) vaihtoehtoisen tulon eri tekijöiden osalta tehtyjen päätelmien perusteella²⁵ tulojen kokonaismäärä huomioon otettavana ajanjaksona eli

10.4.1985—30.4.1988 oli 709 791 NLG. Edellä esitetyn perusteella kantajan ilmoittama todellisten korvaavien tulojen määrä otetaan huomioon vain kolmelta ensimmäiseltä markkinointivuodelta eli vuosilta 1984—1987, koska nämä tulot ylittävät hypoteettiset korvaavat tulot, kun taas kahdelta viimeiseltä markkinointivuodelta

25 — Ks. täältä osin alaviite 22.

on otettava huomioon hypoteettisesti lasketut vaihtoehtoiset tulot. Eri markki-

nointivuosiiin liittyvät yleistiedot ilmenevät seuraavasta taulukosta:

Twijnstra	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89 ²	Yhteensä
Maidon myynti	450 156 ¹	464 668 ¹	468 225 ¹	38 075 ¹	
Lehmien ja vasikoiden myynti	78 076	79 467	65 984	4 976	
Yhteensä	528 232	544 135	534 209	43 051	
Muuttuvat kulut	236 077	222 462	189 190	15 346	
Hypoteettinen tulo	292 155	321 673	345 019	27 705	
Vaihtoehtoiset tulot					
— Pääomasta saatu tulo	15 841	15 596	14 640	1 451	
— Maa-alueesta saatu tulo	35 262	35 586	37 746	2 959	
— Työstä saatu tulo	36 850	38 588	38 987	3 255	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	87 953	89 770	91 373	7 665	
Menetetty voitto	204 202	231 903	253 646	20 040	709 791

¹⁾ Määrä on muutettu asiantuntijan suullisessa käsittelyssä antamien tietojen mukaisesti (vuodelta 1988/89 vähennys on kiinteämääräinen).

²⁾ Asiantuntijan ilmoittamia määriä ja muuttuvien kulujen osalta LEI:n ilmoittamia määriä on korjattu niiden huomautusten mukaisesti, joita on esitetty tässä laskelmassa huomioon otetusta markkinointivuodesta 1988/89, joka poikkeaa asiantuntijan ilmoittamasta ajanjaksosta, johon myös LEI:n laskelma perustuu.

Tästä syystä korvauksen kokonaismäärä, kun otetaan huomioon eri markkinointivuosiiin liittyvien hypoteettisten tulojen ja vaihtoehtoisten tulojen välinen ero, on 709 791 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 10.4.1985 alkaen 19.5.1992 saakka, jolloin viivästyskorot alkoivat juosta 8 prosentin vuotuisella korkokannalla todelliseen maksupäivään saakka.

Asia C-37/90

125. Määritettäessä sen korvauksen määrää, johon Heinemannilla on oikeus, on edettävä tutun menetelmän mukaisesti: laskettava ensin hypoteettisen maidontuotannon tulot ja tämän jälkeen tämän tuo-

tannon korvaavasta toiminnasta saadut tulot.

viimeksi mainitun asiantuntijan eli Spandaun antamiin tietoihin.

Hypoteettinen tulo

126. Muistutettakoon, että hypoteettisen tulon määrittämiseksi asianosaiset ottavat huomioon kaksi tulolähdettä eli maidon myynnin sekä teuraslehmien (eli sellaisten lehmien, joita ei ole tarkoitettu maidontuotantoon) ja vasikoiden myynnin. Ne vähentävät tämän jälkeen näistä tuloista vain muuttuvat kulut eli ne kulut, joita ei enää synny maidontuotannon lopettamisen jälkeen, eikä kiinteitä kuluja, joita tuotajalle aiheutuu myös siinä tapauksessa, että tuotanto keskeytetään.

127. Heinemann on lisäksi esittänyt neljä asiantuntijalausuntoa, joista kolme on laatinut Wortmann ja yhden Spandau. Esittelevän tuomarin nimenomaisesta pyynnöstä kantaja on selittänyt, että ensin mainitun asiantuntijan lausunnot (joista kaksi jätettiin ennen vuoden 1992 tuomiota kanneskirjelmän ja kantajan vastauksen liitteinä ja kolmas tuomion julistamisen jälkeen 23.12.1993 päivätyn kirjelmän liitteenä) esitettiin juuri vaaditun korvauksen suuruuden määrittämiseksi noudatetun menetelyn mukauttamiseksi yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyihin yleistietoihin, kun taas 25.6.1993 päivätyn kirjelmän liitteenä jätetty Spandaun asiantuntijalausunto perustuu neuvoston asetuksessa N:o 2187/93 noudatettuun laskutapaan. Kantaja on joka tapauksessa ilmoittanut perustavansa vaatimuksensa yksinomaan

Vahingon arvioinnissa huomioon otettava ajanjakso

128. Heinemann vaatii vahingonkorvausta luopumisajanjaksolta eli ajanjaksolta, joka alkaa 1.4.1984, jolloin maidontuotannon olisi pitänyt alkaa uudelleen, ja päättyy 28.8.1989, jolloin tuotanto todellisuudessa alkoi uudelleen. Neuvosto ja komissio kiistävät korvausajanjakson alkamispäivän oikeellisuuden väittäen, että kantaja on antanut asetuksen N:o 1078/77 perusteella luopumissitoumuksen, joka päättyi 20.11.1984. Tästä syystä markkinointivuoden 1984/1985 ei pitänyt Heinemannin osalta alkaa juosta 1.4.1984 vaan 20.11.1984 alkaen, eikä sitä siis voida ottaa täysimääräisesti huomioon korvauksen määrää laskettaessa. Komissio korostaa myös huomioon otettavan ajanjakson päättymispäivän osalta, että vuoden 1992 välituomiossa yhteisöjen tuomioistuin oli todennut, että tuotannonkeskeytyksen ajanjakso, joka on merkityksellinen korvauksen laskemiseksi, alkaa 1.4.1984 ja päättyy 29.3.1989, jolloin asetus N:o 764/89 tuli voimaan. Tästä syystä kantaja ei sen mukaan voi vaatia korvausta myöhemmältä ajanjaksolta, joka tässä tapauksessa olisi 29.3.1989—28.8.1989. Kantajan olisi siis 29.3.1989 alkaen kannettava itse taloudelliset seuraukset siitä, että hän on aloittanut maidontuotantonsa myöhään. Kirjallisen käsittelyn aikana kantaja on suostunut siihen, että komission esittämä 20.11.1984 katsotaan (korvauk-

sen määrittämiseksi merkityksellisen ajanjakson) alkamispäiväksi. Hän kiistää sitä vastoin edelleen komission ilmoittaman päättymispäivän oikeellisuuden ja väittää, että 29.3.1989 jälkeenkään yksikään sak-salaistuottaja ei ollut todellisuudessa saanut kiintiötä, jonka perusteella hän olisi voinut aloittaa maidontuotannon uudelleen. Hänen toimintansa aloittaminen seuraavassa elokuussa johtui siis siitä, että ennen tätä päivää hän ei ollut kyennyt saamaan maitokiintiötä.

129. Kuten asiassa C-104/89 on jo todettu, vahingonkorvaus on laskettava maidonmyynnin todellisen estymisajanjakson mukaan sillä seurauksella, että tämän ajanjakson alkamispäivää ja päättymispäivää, jotka ilmenevät vuoden 1992 tuomion 26 kohdasta, on pidettävä viitteinä siitä ajasta, joka on kulunut toimen, jonka lainvastaisuuden vuoksi yhteisö on määrätty maksamaan korvausta, ja maitokiintiötä koskevan oikeuden palauttamispäivän välillä. Se, että vuoden 1989 asetuksessa on veloitettu osapuolet vaatimaan kansallisilta viranomaisilta kiintiötä ja että näin ollen tuotannon välitön aloittaminen ei ole ollut mahdollista, ei mielestäni merkitse sitä, että yhteisöllä olisi velvollisuus korvata tuotannon puuttuminen myös tämän päivän jälkeiseltä ajalta, koska mahdollinen maidontuotannosta luopuminen ei tämän ajanjakson osalta johdu toimielinten menettelystä, vaan pikemminkin *mahdollisesti* kansallisten viranomaisten toiminnasta. Tästä syystä Heinemannin osalta luopumisajanjakso, joka on otettava huomioon vahinkoa arvioitaessa, on 20.11.1984—29.3.1989.

Viitemäärä ja vähennys

130. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä viitemäärästä, joka on otettava huomioon hypoteettista tuloa laskettaessa. Tämä määrä vastaa viitemaitokiintiötä, joka Heinemannille myönnettiin vuonna 1979 luopumissitoumuksen ajalta, eli 36 705 kg. Sen perusteella, mitä yhteisöjen tuomioistuin on todennut vuoden 1992 tuomiossa, tähän määrään on lisättävä 1 prosentti ja vähennettävä prosenttiosuus, joka vastaa vuonna 1984 Saksassa myönnettyihin maitokiintiöihin sovellettua vähennystä (asetuksen N:o 856/84 2 artiklan 2 kohta). Viimeksi mainitun prosenttimäärän määrittäminen on vielä kiistanalainen. Heinemannin mukaan lisämaksua koskevan yhteisön järjestelmän täytäntöönpanosta annetussa Saksan asetuksessa säädetään, että vaikka kansallinen vähennys on 4 prosenttia, se ei saa ylittää 2:ta prosenttia hyvin pienten maidontuotantomäärien osalta, kuten kantajan tuotannon osalta. Sitä vastoin neuvoston ja komission mukaan Saksan asetuksessa ei säädetä yleisen 4 prosentin alittavan vähennyksen soveltamisesta. Komissio korostaa myös, että vuotta 1984/1985 seuranneina markkinointivuosina Saksassa on sovellettu 7,5 prosentin vähennystä ja että yhteisön toimielinten ehdottama 4 prosentin vähennys on edullisempi kuin kansallisen lainsäädännön mukainen yleinen vähennys. Koska asianosaiset eivät ole päässeet tältä osin yksimielisyyteen, yhteisöjen tuomioistuin on pyytänyt asiantuntijaa määrittämään Heinemannin alkuperäisen viitemäärän ja siis ilmoittamaan vähennyksen

suuruuden. Asiantuntija on vastannut, että tässä tapauksessa on sovellettava eriytettyä vähennystä. Tarkemmin sanoen kolmelta ensimmäiseltä markkinointivuodelta vuodesta 1984 vuoden 1987 alkuun on tehtävä 2 prosentin vähennys siltä osin kuin edellä mainitun Saksan asetuksen 4 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään poikkeuksesta 4 prosentin vähennyksen soveltamiseen sellaisten tilojen kuten Heinemannin tilan osalta, jotka tuottavat maitoa vähemmän kuin 161 000 kilogrammaa. Samassa asiantuntijalausunnossa katsotaan, että vuosien 1987—1989 osalta olisi sovellettava Saksan viranomaisten soveltamaa vähennystä eli 7,5:tä prosenttia. Eri markkinointivuosien vähennykset ovat siis seuraavat:

1984/85 -2 %

1985/86 -2 %

1986/87 -2 %

1987/88 -7,5 % = -2 % + -5,5 %

1988/89 -7,5 % = -2 % + -5,5 %

Kantaja ei kiistä näiden tietojen oikeellisuutta. Hän huomauttaa ainoastaan, että kansallisessa lainsäädännössä säädettiin vuosien 1987 ja 1988 eli niiden vuosien osalta, joina kaikkia tiloja ei käsitelty yhdenmukaisella tavalla, pienimpiin maitomääriin sovellettavasta avustuksesta.²⁶ Koska kantajan viitemäärä on 36 705 kg ja tämän määrän on katsottava kuuluvan niihin, joiden perusteella saatiin oikeus avustukseen, Heinemann olisi saanut markkinointivuosilta 1987/1988 ja 1988/1989 avustusta 440 DEM vuodessa. Korostan tältä osin vain, että laskiessaan maidon myynnistä saatua tuloa asiantuntija on sisällyttänyt laskelmaan avustuksen, johon kantaja väittää olevansa oikeutettu. Yksi maidonmyynnistä saadun tulon osatekijöistä on näet 600 DEM:n tuki markkinointivuodelta 1987/1988 ja 482 DEM:n tuki markkinointivuodelta 1988/1989 (ks. taulukko asiantuntijalausunnon sivulla 52). Komissio sitä vastoin ei hyväksy asiantuntijan näkemystä ja viittaa

26 — Muistettakoon tältä osin, että asiassa Kamp annetussa tuomiossa, johon Heinemann on vedonnut väitteidensä tueksi, yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että asetuksen (ETY) N:o 857/84 3 a artiklan 2 kohtaa, sellaisena kuin kyseinen asetus on muutettuna asetuksella N:o 1639/91, on tulkittava siten, että laskettaessa niitä viitemääriä, jotka on vapautettu maidon lisämaksusta ja joita myönnetään niille tuottajille, jotka ovat keskeyttäneet toimituksensa asetuksella (ETY) N:o 1078/77 käyttöön otetun kaupan pitämisestä luopumista tai tuotantosuunnan muuttamista koskevan palkkiojärjestelmän mukaisesti, luopumisanjaksoa edeltävää tuotannon tasoa kuvastavasta perusmäärästä on vähennettävä prosentiosuus, joka saadaan laskemalla yhteen kyseisessä jäsenvaltiossa viitemääriin sovellettujen vähennysten kokonaismäärää vastaava prosenttimäärä ja prosenttimäärä, joka vastaa perusvähennystä, jota on sovellettu 16.3.1987 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 775/87 (EYVL L 78, s. 5) käyttöön otetun viitemäärien osan väliaikaisen pidättämisen perusteella kaikkiin yhteisön tuottajiin (asia C-21/92, tuomio 5.5.1994, Kok. 1994, s. I-1619).

perusteluihin, joita se on esittänyt Saksan asetuksesta antamansa tulkinnan tueksi.

Maidon myynnistä sekä vasikoiden ja teuraslehmien myynnistä saatu tulo

131. Vaikka yhteisöjen tuomioistuinten tehtävänä ei olekaan tulkita kansallista oikeutta, on kuitenkin korostettava, ettei arvostelua, jota komissio on esittänyt asiantuntijan esittämästä Saksan lainsäädännön tulkinnasta, voida hyväksyä, koska se on yleisluonteista eikä sitä ole perusteltu. Tästä seuraa, että viitemäärää laskettaessa on otettava huomioon asiantuntijan antamat tiedot.

132. Maidon myynnin osalta asianosaisten ilmoittamat hinnat eivät poikkea juurikaan toisistaan. Ero on ainoastaan siinä, että kun kantaja nojautuu Heinemannin kotiseudun eli Hannoverin alueen tietoihin, neuvosto ja komissio nojautuvat koko kansallista aluetta koskeviin tietoihin. Kirjallisessa käsittelyssä asianosaiset ovat päässeet sellaiseen sopimukseen, että vastaajana olevat toimielimet ovat hyväksyneet kantajan esittämät tiedot sekä maidon hinnan osalta että vasikoiden ja teuraslehmien hintojen osalta. Nämä hinnat sisältyvät seuraavaan taulukkoon, jossa teuraslehmien ja vasikoiden hinnat on kirjattu erään ”liitännäissuoritukset”:

Markkinointivuosi	Maidontuotanto kg/vuosi	Maidon hinta DEM/kg	Liitännäissuoritukset DEM/kg	Muuttuvat kulut DEM/kg	Bruttokate DEM/kg
1984/85	4 664	0,671	0,159	0,460	0,370
1985/86	4 764	0,701	0,154	0,420	0,435
1986/87	4 828	0,693	0,140	0,390	0,443
1987/88	4 509	0,693	0,130	0,380	0,443
1988/89	5 117	0,752	0,141	0,390	0,503
1989/90	5 070	0,743	0,144	0,394	0,493

133. Niiden tietojen perusteella, joista arvioi maidontuotannosta saadun kokonaistulon seuraavalla tavalla:

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89	Yhteensä
Päiviä	132	365	365	365	363	
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 705	36 705	
1 %:n lisäys	37 072	37 072	37 072	37 072	37 072	
Kokonaistulo (DEM/kg)	0,830	0,855	0,833	0,823	0,893	
2 %:n vähennys *	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	
Korvatut määrät	13 139	36 331	36 331	36 331	36 132	
Tulot	10 905	31 063	30 263	29 900	32 265	134 397
4 %:n vähennys **	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %	
Korvatut määrät	12 871	35 589	35 589	35 589	35 394	
Tulot	10 683	30 429	29 646	29 290	31 607	131 654
7.5 %:n vähennys	7.5 %	7.5 %	7.5 %	7.5 %	7.5 %	
Korvatut määrät	12 401	34 292	34 292	34 292	34 104	
Tulot	10 293	29 319	28 565	28 222	30 455	126 854
Progressiivinen vähennys	2 %	2 %	2 %	7,5 %	7,5 %	
Korvatut määrät	13 139	36 331	36 331	34 292	34 104	
Tulot + avustukset	10 905	31 063	30 263	28 822	30 937	
Tulot maitokilolta	0,830	0,855	0,833	0,840	0,907	131 990

* Kantajan ehdottama vähennysprosentti

** Komission ehdottama vähennysprosentti

134. Kun otetaan huomioon eri erien osalta saavutettu sopimus ja vähennyksen määrittämisen osalta tekemäni huomautukset, katson, että edellä olevan taulukon viimeisestä sarakkeesta, jossa kyseinen vähennys on 2 prosenttia kolmelta ensimmäiseltä markkinointivuodelta ja 7,5 prosenttia kahdelta viimeiseltä markkinointivuodelta, ilmenevä bruttokate on otettava huomioon hypoteettista tuloa määritettäessä.

Muuttuvat kulut

135. Muuttuvien kulujen osalta asianosaiset ovat samaa mieltä laskutavasta, koska kantaja on muuttanut alkuperäistä kantansa ja hyväksynyt neuvoston asetuksen N:o 2187/93 mukaisen tavan. Asianosaiset ovat kuitenkin edelleen erimielisiä siitä,

mitä tilastotietoja laskelmassa olisi käytettävä. Kantaja nojautuu yksinomaan Westfalenin aluetta koskeviin tilastoihin, kun vastaajina olevat toimielimet viittaavat koko kansallisen alueen keskimääräistä tuotantoa koskeviin tietoihin. Tältä osin asiantuntija korostaa, että tiedot, joihin Heinemann nojautuu, koskevat sellaisia tiloja, joiden tuottavuus on erityisen korkea, ja siis tiloja, joiden tuotantokustannukset ovat verrattain alhaiset. Tar kasteltuaan Hannoverin ja Westfalenin

alueita koskevia tilastotietoja asiantuntija on siis tehnyt sen päätelmän, että maidontuotannon muuttuvat kulut on Heinemannin osalta määritettävä Hannoverin aluetta, jossa kantajan tila sijaitsee, koskevien tietojen perusteella. Westfalenin aluetta ja nimenomaan kantajaa koskevat tiedot ilmenevät seuraavasta taulukosta; sitä seuraavasta taulukosta ilmenevät eläinkohtaisia kuluja Hannoverin alueella koskevat tiedot:

	Westfalen-Lippen aluetta koskevat luvut			Kantaja			
	Muuttuvat kulut / lehmä	Tuottavuus Westfalen-Lippessä	Muuttuvat kulut / 100 kg	Muuttuvat kulut / 100 kg	Kiintiö kantajan mukaan	Tarvittavien lehmien lkm	Muuttuvat kulut / lehmä kantajan mukaan
1984/85	2 612	5 586	46,76	46	36 331	8	2 089
1985/86	2 466	5 838	42,24	42	36 331	8	1 907
1986/87	2 362	6 028	39,18	39	36 331	8	1 771
1987/88	2 308	6 041	38,20	38	36 331	9	1 534
1988/89	2 512	6 320	39,74	39	36 331	8	1 771

1984/85	2 199	(luokka 4 280 – 4 750 kg)
1985/86	2 265	(luokka 4 750 – 5 250 kg)
1986/87	2 217	(luokka 4 770 – 5 250 kg)
1987/88	2 267	(luokka 5 260 – 5 750 kg)
1988/89	2 242	(luokka 5 270 – 5 740 kg)

136. Näiden tietojen perusteella Heinemannin muuttuvat kulut vuosilta 1984—1989 olivat asiantuntijan mukaan seuraavasta taulukosta ilmenevät:

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89	Yhteensä
Päiviä	132	365	365	365	363	
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 705	36 705	
1 %:n korotus	37 072	37 072	37 072	37 072	37 072	
Muuttuvat kulut DEM/lehmä	2 199	2 265	2 217	2 267	2 242	-
2 %:n vähennys	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	
Lehmien lkm	9	8	8	9	8	
Muuttuvat kulut / lehmä	7 157	18 120	17 736	20 403	17 838	
Muuttuvat kulut DEM/100 kg	54,47	49,88	48,82	56,16	49,37	81 254
4 %:n vähennys	4 %	4 %	4 %	4 %	4 %	
Lehmien lkm	8	8	8	9	8	
Muuttuvat kulut / lehmä	6 362	18 120	17 736	20 403	17 838	
Muuttuvat kulut DEM/100 kg	49,43	50,91	49,84	57,33	50,40	80 459
7,5 %:n vähennys	7,5 %	7,5 %	7,5 %	7,5 %	7,5 %	
Lehmien lkm	8	8	8	8	7	
Muuttuvat kulut / lehmä	6 362	18 120	17 736	18 136	15 608	
Muuttuvat kulut DEM/100 kg	51,30	52,84	51,72	52,89	45,77	75 962
Progressiivinen vähennys	2 %	2 %	2 %	7,5 %	7,5 %	
Lehmien lkm	9	8	8	8	7	-
Muuttuvat kulut / lehmä	7 157	18 120	17 736	18 136	15 608	
Muuttuvat kulut DEM/100 kg	54,47	49,88	48,82	52,89	45,77	76 757

137. Komissio toteaa tämän laskelman osalta vain sen, että asiantuntija on määrittäessään Heinemannin tuottavuuden vähittäistä lisäystä nojautunut Alankomaita koskeviin keskiarvoihin eikä sen alueen tietoihin, jossa hänen tilansa sijaitsee. Tämä moite ei ole kuitenkaan perusteltu. Vaikka asiantuntija on nimenomaisesti ilmoittanut (asiantuntijalausannon s. 13) pitävänsä välttämättömänä Alankomaiden tuottavuuden nousuprosenttien huomioonottamista määritettäessä kantajalle määrättävää korvausta, on todellisuudessa selvää (tässä esitettyjen taulukoi-

den perusteella), että hän on nojautunut lähes kaikkien tietojen osalta kantajan alueella eli Hannoverin alueella sijaitseviin tiloihin liittyviin tilastotietoihin, ja näin ollen — kuten asiantuntija on korostanut — viittauksella Alankomaiden tuottavuustietoihin on hyvin vähäinen vaikutus kokonaislaskelmaan. Tästä seuraa, että muuttuvia kuluja laskettaessa voidaan käyttää asiantuntijan esittämiä tietoja. En ole edellä nojautunut yhdistetyissä asioissa Mulder ym. asiantuntijan laskelmaan maidon hypoteettisia tuotantokuluja määritettäessä lähinnä kahdesta syystä: koska

koneiden ylläpitokustannukset oli arvioitu liian suuriksi ja koska tiettyjä kulueriä ei ollut otettu asianmukaisella tavalla huomioon. Koska tässä tapauksessa asianosaiset eivät ole kiistäneet asiantuntijan huomioon ottamien kuluerien oikeellisuutta ja koska Heinemannin maidontuotanto on lisäksi verrattain vähäistä, mistä syystä siitä että kulujen, joiden ei katsottu kuuluvan yhdistetyissä asioissa Mulder ym. esitetystä ratkaisuehdotuksessa yleislaskelmaan, vaikutus on minimaalinen, voidaan päätellä, että muuttuvia kuluja laskettaessa on pitäydettävä asiantuntijan antamissa tiedoissa.

vastaa puolta navettapaikan arvosta (arvioitu 8 000 DEM:ksi) lisättynä hiehon keskimääräisellä ostohinnalla (2 200 DEM). Vastaajina olevat toimitelimet eivät ole kiistäneet summan 6 200 DEM oikeellisuutta. Komissio korostaa ainoastaan, että kantaja ei ole ottanut huomioon rahamääriä, jotka ovat tarpeen sellaisten uusien koneiden ostamiseksi, joiden ansiosta hän olisi voinut aloittaa maidontuotannon uudelleen vuonna 1984, ja että hän ei ole tarkemmin sanoen ottanut huomioon lypsykoneiden uusimisesta aiheutuvia kuluja, vaikka tilojen olisi pitänyt uusia koneet riippumatta tilalla jo olleiden koneiden kunnosta.

Vaihtoehtoiset tulot

Hypoteettiset vaihtoehtoiset tulot

138. Hypoteettisen vaihtoehtoisen tulon määrittämisessä nojaututaan niistä kolmesta tuotannontekijästä, jotka ovat vapautuneet maidontuotannon keskeydyttyä, eli pääomasta, maa-alueesta ja työstä saatuja tuloja koskevaan laskelmaan.

— Tuotannontekijä pääoma

139. Kantaja esittää vapautuneen pääoman kokonaismäärän olevan 6 200 DEM, joka

140. Kantajan mukaan tästä pääomasta saadun tulon pitäisi olla 3,5 prosenttia vuodessa Saksan viranomaisten maataloustilastoista ilmenevien tietojen perusteella. Kantaja pitää mahdollisena sitä, että tämä tulo voitaisiin laskea käyttämällä korkeampaa prosenttilukua, jota yleensä sovelletaan käteisenä olevaan rahaan. Neuvosto ja komissio sitä vastoin katsovat, että korkokannan pitäisi olla noin 5,5 prosenttia vuodessa. Asiantuntija ei myöskään perusta lausuntoaan (vapautuneen) navettapaikan arvoon vaan kyseisen eläimen ostohintaan tuotantotoiminnan (hypoteettisella) uudelleenaloitushetkellä ja laskee siis sen pääoman, joka on säästynyt sen vuoksi, että toimintaa ei ole aloitettu uudelleen. Hänen mielestään rahamäärä, joka oli vuonna 1984 tarpeen, jotta olisi voitu ostaa Heinemannin maitokiintiön tuottamiseksi tarvittut kahdeksan tai yhdeksän hiehoa, oli 19 800 DEM. Tähän

pääomaan on sen jälkeen sovellettava asiantuntijan mukaan yleistä paikallisten säästöpankkien soveltamaa korkoa, jota alennetaan kuluttajahintaindeksin vuotui-

sen vaihtelun mukaisesti. Kantajan pääomasta saatu tulo olisi siis laskettava soveltamalla seuraavasta taulukosta ilmenevää korkoa:

Vuosi	Inflaatio	Paikallisten säästöpankkien korot	Pääoman tuotto
1984/85	3,39 %	2,40 %	+0,99 %
1985/86	3,25 %	2,00 %	+1,25 %
1986/87	2,78 %	(0,10) %	+2,88 %
1987/88	2,38 %	0,20 %	+2,18 %
1988/89	2,25 %	1,30 %	+0,95 %

Sekä kantaja että komissio ja neuvosto kiistävät näiden päätelmien oikeellisuuden. Toimielimet väittävät, että pääoman kokonaismäärää ei pitäisi määrittää yksinomaan hiehojen hintojen perusteella vaan kaikkien niiden eläinten hinnan perusteella, joista karja koostuu, ja nimenomaan maidontuotannon uudenaloittamispäivän hinnan perusteella, koska karjaan kuuluu samaan aikaan hiehoja, lehmiiä ja vasikoita. Pääomasta saadun tuoton osalta kaikki asianomaiset kiistävät sen, että inflaatio-prosentti voitaisiin vähentää paikallisten säästöpankkien korkoprosentista. Komission mukaan ei ole mitään syytä tehdä vähennystä yksinomaan pääomasta saaduista tuloista eikä muista tuloista. Kantaja sitä vastoin huomauttaa, että tällainen laskutapa merkitsisi mahdollisen tulon vähentymistä olemattomaksi, kun otetaan huomioon säästöpankkien korot: tämä johtuu siitä, että näiden kahden prosenttiluvun erotus on yleensä negatiivinen, minkä seurauksena pääomasta saatua tuloa ei olisi lainkaan.

141. Komission esittämiin huomioon otettavia eläinmääriä ja inflaation vähentämistä koskeneisiin epäilyksiin voidaan osittain yhtyä. Huomioon otettavien eläinten osalta asiantuntijalausunnosta ilmenee selvästi, että asian Mulder ym. yhteydessä tehty pääomasta saatuu tuloon liittyvä laskelma poikkeaa Heinemannin osalta tehdystä laskelmasta. Ensin mainitussa tapauksessa asiantuntija on vahvistanut eläimen keskihinnan eri maidontuotannon vaiheissa olevien lehmien hintojen perusteella, kun tässä tapauksessa on käytetty ainoastaan hiehojen yleistä hintaa. Tästä huolimatta näyttäisi olevan järkevää ja kohtuullista ottaa pääomasta saadun tulon laskelmassa huomioon ne arvot, joihin asiantuntija on viitannut, koska karjaan kuuluvien eri eläinten keskihintaa koskevia tietoja ei ole käytettävissä. Näyttää joka tapauksessa olevan mahdollista olettaa, että asiantuntija on tehnyt yksinkertaisemman laskelman kuin asiassa Mulder ym. (kun hän ei ole ilmoittanut eri eläinten erisuuruisia hintoja) Heinemannin

maidontuotannon vähäisyyden vuoksi. Ei siis voida sulkea pois sitä, että Heinemannilla oli maidontuotantoa varten vain hiehoja eikä muita eläimiä. Inflaation määrän vähentämistä koskevat komission huomautukset on hyväksyttävä. Tältä osin riittää viittaus asiassa Mulder ym. esitettyihin huomautuksiin. Totean lopuksi, että Heinemannin pääomasta saatua tuloa laskettaessa on sovellettava paikallisten säästöpankkien korkoprosenttia asiantuntijan ilmoittamaan pääoman kokonaismäärään.

— Tuotannontekijä maa-alue

142. Kantaja laskee tuotannontekijän maa-alue tuottaman tulon viittaamalla vuokraan keskihintaan, sellaisena kuin se ilmenee Hannoverin maatalouspiirin tilastoista. Hän esittää kyseiset tiedot seuraavan taulukon mukaisesti:

Vuosi	Maidontuotanto kg/vuosi	Rehunviljelyha/lehmä	Vuokra DEM/ha	Vuokra/maito kilo DEM/kg
1984/85	4 664	0,43	358	0,033
1985/86	4 764	0,44	308	0,028
1986/87	4 828	0,41	383	0,033
1987/88	4 509	0,40	366	0,032
1988/89	5 117	0,43	283	0,024
1989/90	5 070	0,37	379	0,028

Komissio, joka käyttää Westfalenia eikä Hannoveria, jonka alueella kantajan tila sijaitsee, koskevia tietoja, katsoo tähän taulukkoon perustuvien tulojen olevan liian alhaiset: niissä ei oteta huomioon kaikilla tiloilla rehuntuotantoa varten varattua,

lehmää kohden laskettuna 0,5 ha suuruista rehuntuotantoa. Komission mukaan olisi siis katsottava, että Heinemann käyttää rehunviljelyyn 4,5 ha, koska hänellä oli normaalisti yhdeksän lehmää maidontuotannossa.

Vuosi	DEM/ha	ha (x)	DEM/vuosi (=)
1984/85 (223 päivää)	429	4,5	1 179
1985/86	426	4,5	1 917
1986/87	446	4,5	2 007
1987/88	472	4,5	2 124
1988/89 (301 päivää)	495	4,5	1 837
		Yhteensä	9 064

143. Asiantuntija, joka viittaa edelleen Hannoverin maatalouspiirin tilastoihin, käyttää erilaista laskutapaa, sillä hän ottaa maa-alueiden vuokrauksesta saadun tulon lisäksi huomioon myös sillä sijaitsevien rakennusten vuokrauksesta saadun tulon.

Määrittäessään Heinemannin tilan maidontuotantoon käytetyn osan koon asiantuntija nojautuu kyseisen tuottajan eläinten kokonaismäärään. Laskelman tulos on seuraava:

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89
Päiviä	132	365	365	365	363
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 705	36 705
1 %-n lisäys	37 072	37 072	37 072	37 072	37 072
Progressiivinen vähennys	2,0 %	2,0 %	2,0 %	7,5 %	7,5 %
Vapautuneet maa-alueet (ha)	5,06	4,74	4,46	4,26	
Maa-alueesta saatu tulo / eläin	1 026	2 463	3 289	2 585	12 112
Maa-alueesta saatu tulo (DEM/100 kg)	7,81	6,78	9,05	7,58	

144. Kantaja kiistää näiden lukujen oikeellisuuden kahden seikan perusteella. Hän arvostelee ensinnäkin yleisesti sitä, että rakennusten vuokra on sisällytetty tulolähteisiin, ja korostaa toiseksi, että ainoa tulo, joka näistä maa-alueista voitaisiin saada, liittyy sonnien kasvatukseen, jota varten on käytetty 16 prosenttia kokonaispinta-alasta. Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Viittaaan tältä osin edellisissä kohdissa jo esittämiini huomautuksiin. Missään tapauksessa ei mielestäni voida tukeutua komission laskelmiin, koska tämä on käyttänyt Westfalenin aluetta koskevia tilastoja eikä Hannoverin aluetta, jolla kantajan tila sijaitsee, koskevia tilastoja. Tuotannontekijästä maa-alue saatu tulo on siis laskettava asiantuntijan ilmoittaman vuokrahinnan perusteella.

— Tuotannontekijä työ

145. Tuotannontekijän työ muodostaa työvoima, joka on vapautunut maidontuotannon lopettamisen vuoksi. Jotta voitaisiin määrittää tästä tuotannontekijästä saatu tulo, olisi kantajan mukaan otettava laskelmaan työtunnit, jotka ovat tarpeen lypsylehmien kasvattamiseksi, eli tunnit, jotka tuottaja voi tuotannon keskeytymisen vuoksi käyttää muuhun tuotantotoimintaan. Tässä tapauksessa olisi siis otettava huomioon ne työtunnit, joita Heinemann on käyttänyt lypsylehmien kasvattamiseen. Kantajan mukaan hän on käyttänyt tähän työhön puolitoista tuntia päivässä eli yhteensä 547,5 tuntia vuodessa, eikä tätä

työaikaa voitu käyttää muuhun toimintaan, koska se on niin vähäinen. Komissio sitä vastoin väittää, että yhtä lehmää varten tarvittava kokonaisaika on 80 tuntia vuodessa ja että Heinemann olisi

siis käyttänyt yhdeksää lehmäänsä varten 720 tuntia vuodessa. Kun otetaan laskelman pohjaksi tämä työaika, kokonaistulo on 25 390 DEM, kuten seuraavan taulukon tiedoista ilmenee:

Markkinointivuosi	Keskipalkka — Maataloustyöntekijät DEM/tunti	x 720 tuntia	= Vuotuinen tulo
1984/85 (223 päivää)	9,39	x 720 tuntia	4 131
1985/86	8,15	x 720 tuntia	5 868
1986/87	8,82	x 720 tuntia	6 350
1987/88	4,50	x 720 tuntia	3 240
1988/89 (301 päivää)	9,77	x 720 tuntia	5 801
		Yhteensä	25 390

Asiantuntija lähtee laskelmassaan siitä, että kantajan tilansa yhdeksään lypsylehmään käyttämä työ aika on se, jonka kantaja on ilmoittanut, eli 68,44 tuntia lehmää kohden vuodessa. Asiantuntija soveltaa maa-

taloustyöntekijän keskipalkkaa vuosilta 1984—1989 koskevia tietoja ja laskee Heinemannin työtulon seuraavasta taulukosta ilmenevien lukujen mukaisesti:

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89	Yhteensä
Päiviä	132	365	365	365	363	
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 705	36 705	
1 %:n lisäys	37 072	37 072	37 072	37 072	37 072	
Aika/lehmä	70	70	70	70	70	
Tuntipalkka	9,67	9,97	10,17	10,40	10,55	
Progressiivinen vähennys	2,0 %	2,0 %	2,0 %	7,5 %	7,5 %	
Vapautunut aika						
(tunteina)	227,842	560,00	560,005	560,00	487,32	
Työtulo/eläin	203	5 583	695	5 826	5 141	
Työtulo (DEM/100 kg)	16,77	15,37	15,68	16,98	15,08	24 447

Kantaja katsoo tämän tulon olevan liian korkea. Komissio sitä vastoin pitää virheellisenä sitä, että asiantuntija on sen mukaan laskenut työtulon ottamatta huomioon muiden sellaisten töiden suorittamiseen tarvittavaa aikaa, jotka eivät suoraan liity lehmien hoitoon, kuten rehunviljely ja -varastointi ja tuottajan normaalisti tekemät työt. Kun myös nämä otetaan huomioon, päästään komission ilmoittamaan 80 työtuntiin lehmää kohti.

Todelliset vaihtoehtoiset tulot, jotka on saatu sonnien teuraaksi kasvattamisesta vuosina 1984—1989

146. Asianosaisten esittämien tietojen perusteella on mielestäni järkevää olettaa asiantuntijan ottaneen huomioon kaikki tuotantoon liittyvät toimenpiteet ja siis myös mahdollisen rehunviljelyn. Tästä syystä voidaan, toisin kuin komissio väittää, käyttää asiantuntijan tietoja, joiden mukaan kantajan tilalla yhdeksän lehmän hoitoon käytetty aika on 68,44 tuntia vuodessa, minkä myös kantaja hyväksyy. Tästä seuraa, että tuotannontekijästä työsaatuja tuloja määritettäessä voidaan hyväksyä asiantuntijan tekemät laskelmat.

147. Kantaja Heinemannin ajanjaksona 1984—1989 todellisuudessa harjoittama vaihtoehtoinen toiminta oli sonnien kasvattamista teuraaksi. Tätä tosiseikkaa ei ole kiistetty, joskin näkemykset vielä vaihtelevat Heinemannin kasvattamien eläinten lukumäärän osalta. Kantaja ilmoittaa todisteita esittämättä kasvattaneensa yhdeksän sonnina, joka oli enimmäismäärä eläimiä, jotka mahtuivat tähän tarkoitukseen varattuun navetan osaan. Sonniin kokonaismäärä on siis ollut sama kuin kantajan aiemmin kasvattamien lypsy-lehmien määrä. Komissio kiistää tämän laskelman oikeellisuuden ja pitää epäasianmukaisena näistä kahdesta toiminnasta saatujen tulojen vertailua toisiinsa maidontuotantoon tarkoitettun navetan osan koon perusteella. Komissio nojautuu keskiarvoihin, joita kantaja on esittänyt sonnienkasvatuksesta markkinointivuosina 1984—1989 saatuun keskimääräiseen tuloon (ks. kantajan 30.6.1993 päivätyn kirjelmän s. 8), ja tekee sen päätelmän, että todellisuudessa Heinemannille ei ole aiheutunut mitään vahinkoa tai että hänen taloudellinen menetyksensä on joka tapauksessa ollut aivan vähäinen, koska hänen harjoittamastaan korvaavasta toiminnasta saatu tulo on ollut suurempi kuin tulo, jonka hän olisi saanut mahdollisesta maidontuotannosta. Komission laskelma perustuu asiantuntija Wortmannin anta-

miin tietoihin, jotka ilmenevät seuraavasta taulukosta:

Vuosi	Maidontuotannosta saatu tulo (DEM)	Todellinen tulo (DEM)	= Vahinko (DEM)
1984/85 (223 päivää)	5 653	9 303	0
1985/86	11 388	15 227	0
1986/87	12 456	15 227	0
1987/88	13 168	15 227	0
1988/89 (301 päivää)	12 326	12 557	0
		Kokonaisvahinko	0

148. Komissio väittää lisäksi, ilmoittaen nojautuvansa asiantuntija Wortmannin antamiin tietoihin (täsmentämättä kuitenkaan, mistä kantajan esittämistä asiantuntijalausunnoista nämä luvut löytyvät), että hypoteettisesta maidontuotannosta saadun tulon ja korvaavien tulojen välinen

erotus olisi ainoastaan 4 739 DEM. Tämä johtuu siitä, että kun maidontuotannon hypoteettinen tulo olisi asiantuntijalausannon mukaan ollut 54 991 DEM, kantajan todellinen bruttokate oli vuosina 1984—1989 ollut 50 252 DEM, kuten seuraavasta taulukosta ilmenee:

Vuosi	Bruttokate / sonni × 35	Tulo DEM
1984/85 (223 päivää)	317	6 779
1985/86	335	11 725
1986/87	476	16 660
1987/88	328	11 480
1988/89 (301 päivää)	125	3 608
Yhteensä		50 252

Lisäksi komission mukaan samalla tavoin päädyttäisiin kantajan 25.6.1993 päivätyssä asiantuntijalausunnossa esittämien tietojen perusteella vahinkoon, joka voidaan arvioida 12 534 DEM:ksi. Tämä

määrä on (kuten seuraava taulukko osoittaa) 69 820 DEM:ksi arvioitujen hypoteettisten tulojen ja 57 286 DEM:ksi arvioitujen korvaavien tulojen erotus; tästä olisi sen jälkeen vähennettävä naudanliha-

alan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 805/68 annetun asetuksen muuttamisesta 10 päivänä helmikuuta 1987 annetussa neuvoston ase-

tuksessa (ETY) N:o 467/87 säädetty sonni-
nien teuraaksi kasvattamisesta maksettava
palkkio sekä tällä alalla myönnetty palk-
kiojärjestelyt.²⁷

Vuosi	Bruttokate/maitokilo	Tuotto	Bruttokate/sonni	Tuotto/35 sonnia
1984/85 (223 päivää)	0,370	8 045	356	7 613
1985/86	0,435	15 481	340	11 900
1986/87	0,443	15 766	432	15 120
1987/88	0,443	15 766	325	11 375
1988/89 (301 päivää)	0,503	14 762	389	11 278
Yhteensä		69 820		57 286

149. Asiantuntija sitä vastoin katsoo, että kantajan maidontuotantoon tarkoitettujen eläinten määrästä ja navetan todellisesta koosta antamien tietojen perusteella voidaan päätellä, että Heinemann olisi kysennyt kasvattamaan kyseisenä ajanjaksona 21 sonnia. Kun tämä kerrotaan sonninyyn-

nin keskimääräisellä tuotolla, jonka kantaja on ilmoittanut 25.6.1993 päivytyssä kirjelmässään ja jota vastaajina olevat toimielimet eivät ole kiistäneet, päädytään kantajan ilmoittamaa suurempaan kokonaismäärään seuraavasta taulukosta ilmenevien laskennan osatekijöiden perusteella:

Vuosi	Bruttokate/sonni	Tuotto DEM
1984/85 (223 päivää)	356	2 242
1985/86	340	7 140
1986/87	432	9 072
1987/88	325	6 825
1988/89 (301 päivää)	389	8 169
Yhteensä		33 448

27 — EYVL L 48, s. 1.

150. Tätä laskelmaa ei ole tarpeen tutkia tarkemmin seuraavista kahdesta yleisestä syystä. Ensinnäkin tässä laskelmassa on samoja abstraktisia piirteitä kuin niistä kolmesta tuotannon tekijästä (pääoma, maa-alue ja työ) saatujen tulojen määrittämisestä koskevassa laskelmassa, jotka ovat vapautuneet maidontuotannon keskeydyttyä. Sonnien lukumäärää koskeva laskelma, samoin kuin niiden myynnistä saatua tuloa koskeva laskelmakin, perustuu nimittäin tilastotietoihin, eikä sitä siis voida pitää Heinemannin todellisia tuloja koskevana arviona. Toiseksi tällä menetelmällä määritetty kokonaismäärä on hieman alempi kuin se, joka saadaan laskettaessa vapautuneista kolmesta tuotannon tekijästä saadut (hypoteettiset) tulot. Tästä syystä on järkevää ja kohtuullista pitäytyä asiantuntijan käyttämässä laskutavassa.

Kansallisen verotuksen progressiivisuudesta aiheutuvia vahinkoja ja hyvitysluonteisia korkoja koskevat vaatimukset

151. Kantaja vaatii niiden kansallisten verojen palautusta, jotka kannetaan aiheutuneesta vahingosta maksettavan korvauksen määrästä. Tältä osin hän vetoaa, esittämättä väitteensä tueksi asiaa koskevia kansallisia verosäännöksiä, vain siihen, että verokanta on korkeampi kuin se (hyvin vähäinen tai lähes olematon) vero, joka olisi kannettu vahinkoa arvioitaessa huomioon otettuina eri markkinointivuosina

eli markkinointivuosina 1984—1989 saaduista tuloista.

152. Tältä osin viittaaan edellä asian C-104/89 kantajien esittämän vastaavan vaatimuksen osalta esittämäni. Totean ainoastaan, että kansallisen verotuksen progressiivisuudesta aiheutuva taloudellinen menetys ei edes epäsuorasti johdu toimielinten lainvastaisesta menettelystä eikä siis vaikuta maksettavan korvauksen laskemiseen.

153. Kantaja vaatii niin ikään, että kokonaismäärään lisättäisiin 7 prosentin korko.²⁸ Myös tämän vaatimuksen osalta viittaaan asiassa Mulder ym. tältä osin esitettyihin huomautuksiin, joiden perusteella voidaan todeta, että kantajalla on oikeus korkoihin vahingon tapahtumispäivästä alkaen eli siitä päivästä alkaen, jolloin luopumissitoumus lakkasi olemasta voimassa, vahingon päättymispäivään eli siihen saakka, kun vuoden 1992 välituomio annettiin. Näiden korkojen korkokannan osalta Eurostatin tiedoista ilmenee, että kulutushintojen nousu Saksassa on ollut vuosina 1984—1992 keskimäärin 2,1 prosenttia vuodessa. Koska Heinemannille on aiheutunut taloudellisia menetyksiä siinä mielessä *vähitellen*, että vahinko on aiheutunut vuosina 1984—1989, tästä keskimääräisestä korkokannasta on vähennettävä prosenttimäärä, jossa otetaan huomioon vahingon ajallinen jakautuminen. Tämän perusteella on järkevää ja kohtuullista vahvistaa korvauksen kokonaismää-

²⁸ — Kantaja kutsuu 25.6.1993 päivätyissä huomautuksissaan (alkuperäisen kirjelmän s. 12) näitä korkoja ”hyvitysluonteisiksi”.

rään sovellettavaksi korkokannaksi 155. Komissio tarjoaa yhteensä 1,5 prosenttia. 1 239 DEM:n suuruista korvausta.

Heinemannille maksettava korvaus

154. Heinemann ilmoittaa 25.6.1993 päivätyssä kirjelmässään vaativansa 71 826 DEM:n suuruista vahingonkorvausta. Tämän ilmoituksen on katsottava korvaavan aiemmat määriltään erisuuriset vaatimukset.

156. Asiantuntija arvioi kantajalle suoritettavan korvauksen kokonaismääräksi 17 167 DEM, kun maidon viitemäärää koskevassa laskelmassa sovelletaan eriytettyä vähennystä (2 prosenttia kolmelta ensimmäiseltä markkinointivuodelta ja 7,5 prosenttia kolmelta viimeiseltä markkinointivuodelta), ja tämä perustuu seuraavasta taulukosta ilmeneviin yleisiin tietoihin:

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89	Yhteensä
Päiviä	132	365	365	365	363	
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 705	36 705	
1 %:n korotus	37 072	37 072	37 072	37 072	37 072	
Progressiivinen vähennys	2,0 %	2,0 %	2,0 %	7,5 %	7,5 %	
Bruttotuotto	3 748	12 943	12 527	10 686	15 329	55 233
Bruttotuotto (DEM/100kg)	28,53	35,62	34,48	31,16	44,95	
Bruttokate	28,53	3,62	34,48	29,41	43,53	

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89	Yhteensä
Päiviä	132	365	365	365	363	
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 705	36 705	
1 %:n korotus	37 072	37 072	37 072	37 072	37 072	
Progressiivinen vähennys	2,0 %	2,0 %	2,0 %	7,5 %	7,5 %	
Korvaavat tulot	3 300	8 294	9 555	9 005	7 913	38 066
Korvaavat tulot (DEM/100 kg)	25,11	22,83	26,30	26,26	23,20	

	Heinemann 1984/85	Heinemann 1985/86	Heinemann 1986/87	Heinemann 1987/88	Heinemann 1988/89	Yhteensä
Päiviä	132	365	365	365	363	
Perusmäärä	36 705	36 705	36 705	36 70537	36 705	
1 %:n korotus	37 072	37 072	37 072	072	37 072	
Progressiivinen vähennys	2,0 %	2,0 %	2,0 %	7,5 %	7,5 %	
Erotus	448	4 649	2 973	1 681	7 416	17 167
Erotus (DEM/100kg)	3,41	12,80	8,18	4,90	21,74	
Erotus	3,41	12,80	8,18	3,15	20,33	

157. Kaiken edellä esitetyn perusteella²⁹ 16 517 DEM seuraavassa esitetyn taulukon tietojen mukaisesti.

vahingonkorvaus on yhteensä

Heinemann ⁽¹⁾	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89	Yhteensä
Hypoteettinen tulo	4 543	12 943	12 527	10 686	15 329	
Vaihtoehtoiset tulot						
— Pääomasta saatu tulo	214	572	648	418	396	
— Maa-alueesta saatu tulo	956	2 509	3 350	2 800	2 638	
— Työstä saatu tulo	2 203	5 583	5 695	5 824	5 141	
Vaihtoehtoiset tulot yhteensä	3 373	8 664	9 693	9 042	8 739	
Menetetty voitto	1 170	4 279	2 834	1 644	6 590	16 517

1) Kaikkia määriä on muutettu asiantuntijan istunnossa antamien tietojen mukaisesti.

29 — Jotta voitaisiin arvioida eri erii, jotka vaikuttavat korvauksen määrittämiseen, on esitettävä vielä lyhyesti ne lähteet, joista korvausta vahvistettaessa tarvittut tiedot on otettu.

a) *Hypoteettinen tulo*: tiedot ovat asiantuntijan antamia.

b) *Vaihtoehtoiset tulot*: Huomioon otetut tiedot ovat edelleen asiantuntijan antamia tietoja, joihin on kuitenkin tehty tiettyjä korjauksia aina kun asiantuntijan noudattamasta laskentatavasta on poikettu. Erityisesti laskettaessa kaikista tuotannontekijöistä saatua tuloa vahingonkorvauksen laskemisessa huomioon otetun ajanjakson ensimmäisen ja viimeisen markkinointivuoden osalta kokonaistuloa on aina vähennetty prosenttimäärällä, joka vastaa tämän ajanjakson ulkopuolelle jätettyjen markkinointivuosien päivien määrää. Lisäksi:

— tuotannontekijän pääoma osalta kulutushintojen nousuprosentista vuosina 1984—1989 ei ole vähennetty paikallisten säästöpankkien tarjoamaa korkoa;

— tuotannontekijän maa-alue osalta huomioon otetut hypoteettiset tulot ovat asiantuntijan ilmoittamat.

Korvauksen kokonaismäärään on lisättävä 1,5 prosentin vuotuinen korko 20.11.1984 alkaen 19.5.1992 saakka, jolloin viivästyskorot alkavat juosta 7 prosentin vuotuisella korkokannalla todelliseen maksupäivään saakka.

Oikeudenkäyntikulut

158. Sekä asian C-104/89 että asian C-37/90 kantajat vaativat vastaajina olevien toimielinten velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Näihin kuluihin kuuluvat asiantuntijan palkkiot, jotka voidaan määrätä asianosaisten maksettaviksi yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 73 artiklan a kohdassa tarkoitettuina "korvauksina".³⁰

Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Työjärjestyksen 69 artiklan 3 koh-

dassa määrätään lisäksi, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken. On kiistatonta, että tässä tapauksessa asianosaiset ovat osittain hävinneet asian sekä siltä osin kuin on osoitettava yhteisön vastuun syntyminen, joka perustuu yksinomaan vuoden 1984 maitokiintiöjärjestelmän lainvastaisuuteen eikä myös vuoden 1989 lainsäädännön lainvastaisuuteen, johon kantajat olivat niin ikään vedonneet,³¹ että vahingon arviointia koskevilta osin. Katson siis, että kunkin asianosaisten on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Yhteisöjen tuomioistuin voi lisäksi vastata yhdestä kolmanneksesta asiantuntijan lausuntoon liittyvistä kuluista, ja loput kaksi kolmanneksesta jäävät asianosaisten kannettaviksi. Tämän kahden kolmanneksen osalta vaikuttaa järkevältä ja kohtuulliselta, että toimielimet vastaavat puolesta ja näiden kahden yhdistetyn asian viisi kantajaa yhteisvastuullisesti toisesta puolesta kuluja.

30 — Kaikki käsiteltävän asian asianosaiset ovat riitauttaneet asiantuntijan vaatimien palkkioiden määrän, joten yhteisöjen tuomioistuimen on annettava asiassa ratkaisu määräyksellä työjärjestyksen 74 artiklan mukaisesti.

31 — Yhteisöjen tuomioistuin on näet poissulkenut yhteisön vahingonkorvausvastuun asetuksen N:o 764/89 antamisen osalta, koska siitäkin huolimatta, että luottamussuojan periaatetta on loukattu, tätä loukkausta ei voida pitää riittävän vakavana, jotta siitä seuraisi perustamissopimuksen 215 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu oikeus vahingonkorvaukseen (vuoden 1992 tuomion 18—20 kohta).

Neljäs kysymys

159. Edellä esitetyn perusteella ehdotan siis, että yhteisöjen tuomioistuin antaa seuraavan ratkaisun:

1) *asiassa C-104/89* vastaajina olevat toimielimet velvoitetaan maksamaan

—J. M. Mulderille 630 416 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 1.10.1984 alkaen 19.5.1992 saakka;

—W. H. Brinkhoffille 363 908 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 5.5.1984 alkaen 19.5.1992 saakka;

—J. M. Muskensille 445 563 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 22.11.1984 alkaen 19.5.1992 saakka;

—Tj. Twijnstralle 709 791 NLG, johon lisätään 1,3 prosentin korko 10.4.1985 alkaen 19.5.1992 saakka;

- 2) *asiassa C-37/90* vastaajina olevat toimielimet velvoitetaan maksamaan O. Heinemannille 16 517 DEM, johon lisätään 1,5 prosentin korko 20.11.1984 alkaen 19.5.1992 saakka;
- 3) kukin asianosainen vastaa näihin yhdistettyihin asioihin liittyvistä omista oikeudenkäyntikuluistaan. Yhteisöjen tuomioistuin vastaan yhdestä kolmasosasta asiantuntijan palkkioista, vastaajina olevat toimielimet yhdestä kolmasosasta ja asianomaiset viisi kantajaa yhdestä kolmasosasta.